WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)
z dnia 21 września 2006 r. *

W sprawie C-167/04 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 Statutu Trybunału Sprawiedliwości, wniesione w dniu 5 kwietnia 2004 r. w postępowaniu w sprawie

JCB Service, reprezentowana przez E. Morgana de Rivery'ego i E. Friedela, avocats,

strona skarżąca,

w którym drugą stroną jest:

Komisja Wspólnot Europejskich, reprezentowana przez A. Whelana, działającego w charakterze pełnomocnika, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

* Język postępowania: angielski.

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris i G. Arestis (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: F.G. Jacobs,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 października 2005 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 15 grudnia 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 W swoim odwołaniu spółka JCB Service wnosi o uchylenie w całości lub w części wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie T-67/01 JCB Service przeciwko Komisji, Rec. str. II-49 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem"), w którym uwzględnił on częściowo jej skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2000/190/WE z dnia 21 grudnia 2000 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE (sprawa COMP. F.1/35.918 — JCB) (Dz.U. 2002, L 69, str. 1, zwanej dalej „sporną decyzją").

Ramy prawne

2 Artykuł 2 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81] i [82] traktatu (Dz.U. 13, str. 204, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 17") stanowi, że Komisja Wspólnot Europejskich, na wniosek zainteresowanych przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, może stwierdzić, że na podstawie art. 81 ust. 1 WE lub art. 82 WE i biorąc pod uwagę znane jej okoliczności, nie ma powodu, aby podejmować działania przeciwko porozumieniu, decyzji lub praktyce uzgodnionej.

3 Stosownie do art. 3 ust. 1 tego samego rozporządzenia, jeżeli Komisja, na wniosek lub z urzędu, stwierdzi naruszenie art. 81 WE lub 82 WE, może w decyzji zobowiązać przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw do zaniechania naruszenia.

4 Artykuł 4 ust. 1 rozporządzenia nr 17 stanowi, że porozumienia, decyzje i praktyki uzgodnione określone w art. 81 ust. l zdanie pierwsze WE, które zawarto po wejściu w życie tego rozporządzenia i w stosunku do których strony chcą skorzystać z art. 81 ust. 3 WE, zgłasza się Komisji.

5 Stosownie do art. 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Komisji nr 27 z dnia 3 maja 1962 r., pierwszego rozporządzenia wykonawczego do rozporządzenia Komisji nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r. (Forma, zawartość i inne wymogi dotyczące wniosków i zgłoszeń) (Dz.U. 35, str. 1118), zmienionego przez rozporządzenie Komisji (EWG) nr 1133/68 z dnia 26 lipca 1968 r. (Dz.U. L 189, str. 1), (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 27"), wnioski, o których mowa w art. 2 rozporządzenia nr 17, dotyczące stosowania art. 81 ust. 1 WE, a także zgłoszenia, o których mowa w art. 4 tego ostatniego rozporządzenia, powinny być wniesione na formularzu A/B i powinny zawierać informacje wymagane w formularzu.

6 Artykuł 15 rozporządzenia nr 17, dotyczący grzywien, stanowi:

„[...]

2. Komisja może nałożyć, w drodze decyzji, na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw kary pieniężne [grzywny] w wysokości 1000–1 000 000 jednostek rozliczeniowych albo ponad tę kwotę do dziesięciu procent wartości osiągniętego w poprzednim roku gospodarczym obrotu każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu, jeśli umyślnie lub przez niedbalstwo:

a) naruszają art. [81] ust. 1 lub art. [82] Traktatu, [lub]

b) naruszają obowiązki nałożone zgodnie z art. 8 ust. 1.

Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej [grzywny] należy uwzględnić, oprócz wagi naruszenia, również okres trwania tego naruszenia.

[...]

5. Kara pieniężna przewidziana w ust. 2 lit. a) nie może być nakładana za działania:

a) podjęte po dokonaniu zgłoszenia Komisji, a przed wydaniem decyzji Komisji zgodnie z art. [81] ust. 3 Traktatu, o ile mieszczą się one w granicach działalności przedstawionej w zgłoszeniu [...]".

7 Stosownie do komunikatu Komisji z dnia 14 stycznia 1998 r. zatytułowanego „Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS" (Dz.U. C 9, str. 3, zwane dalej „wytycznymi"):

„Przedstawione [...] zasady powinny zapewnić przejrzystość oraz bezstronność decyzji Komisji zarówno w oczach przedsiębiorstw, jak również Trybunału Sprawiedliwości przy jednoczesnym respektowaniu posiadanego przez Komisję prawa do ustalania grzywien według własnego uznania, w ramach odnośnego prawodawstwa, w granicach 10% całości obrotu. Jednakże decyzja taka musi być podjęta zgodnie z konsekwentną i niedyskryminacyjną polityką, która jest spójna z celami nakładania grzywien za naruszenia zasad konkurencji.

Nowa metoda określania kwoty grzywny będzie zgodna z następującymi przepisami, które na wstępie określają kwotę podstawową, która będzie zwiększona, tak aby umożliwić wzięcie pod uwagę okoliczności obciążających, oraz zmniejszana, tak aby wziąć pod uwagę okoliczności łagodzące".

8 Zgodnie z brzmieniem pkt 1 wytycznych kwota podstawowa grzywny jest określana w zależności od wagi i trwania naruszenia, które są jedynymi kryteriami, do których odnosi się art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17.

9 Jeżeli chodzi o ocenę wagi naruszenia, zgodnie z wytycznymi należy wziąć pod uwagę charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ na rynek, tam gdzie może to być zmierzone, oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego.

10 W tym zakresie pkt 1A wytycznych rozróżnia naruszenia o małym znaczeniu, poważne naruszenia oraz bardzo poważne naruszenia. Jeżeli chodzi o bardzo poważne naruszenia, ten sam punkt uściśla, że ogólnie będą to ograniczenia horyzontalne, takie jak kartele cenowe i podział rynku, lub inne praktyki, które narażają na szwank prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku, takie jak podział krajowych rynków oraz wyraźne nadużywanie pozycji dominującej przez przedsiębiorstwa posiadające rzeczywisty monopol.

11 Jeżeli chodzi o czas trwania naruszenia, w pkt 1B wytycznych rozróżnia się naruszenia krótkotrwałe — co do zasady krótsze niż rok — które nie pociągają za sobą wzrostu kwoty grzywny, oraz naruszenia o średnim okresie trwania — co do zasady od jednego roku do pięciu lat — oraz naruszenia długotrwałe — co do zasady ponad pięć lat, dla których kwota grzywny może zostać ustalona za każdy rok naruszenia na 10% kwoty obliczonej za wagę naruszenia.

12 Punkt 2 wytycznych przewiduje zwiększenie kwoty podstawowej w razie wystąpienia okoliczności obciążających, takich jak w szczególności kroki odwetowe przeciwko innym przedsiębiorstwom mające na celu wymuszenie „przestrzegania" decyzji lub praktyk stanowiących naruszenie. Obniżenie kwoty podstawowej w związku z okolicznościami łagodzącymi przewidziane jest w pkt 3 wytycznych.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

13 JCB Service jest spółką prawa angielskiego, będącą własnością spółki Transmissions and Engineering Services Netherlands BV. Sprawuje ona bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad spółkami grupy JCB, liczącej 28 spółek, wśród których znajdują się m.in. JC Bamford Excavators, JCB Sales, JCB SA, JCB Germany oraz JCB Spain. Grupa JCB wytwarza i sprzedaje maszyny budowlane, sprzęt do prac ziemnych, sprzęt budowlany, a także maszyny rolnicze i części do tych urządzeń.

14 System dystrybucyjny grupy JCB zorganizowany jest według klucza krajowego w oparciu o oddział w każdym kraju (Królestwo Belgii, Republika Federalna Niemiec, Królestwo Hiszpanii, Republika Francuska, Republika Włoska, Królestwo Niderlandów) lub wyłącznego importera.

15 Dwie spółki grupy JCB (JC Bamford Excavators oraz JCB Sales) zgłosiły do Komisji w czerwcu 1973 r., w oparciu o formularz A/B sporządzony zgodnie z rozporządzeniem nr 27, szereg standardowych porozumień w sprawie dystrybucji, które miały być zawarte z dystrybutorami lub głównymi autoryzowanymi sprzedawcami, związanymi z grupą. Porozumienia te dotyczyły państw członków wspólnego rynku z wyjątkiem Republiki Francuskiej. Spółki grupy JCB zgłosiły również porozumienia obowiązujące w innych krajach, które od tamtego czasu stały się członkami Unii Europejskiej, tj. w Republice Greckiej, w Królestwie Hiszpanii, w Republice Austrii, w Republice Portugalskiej, w Republice Fińskiej i w Królestwie Szwecji, lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), tj. w Republice Islandii i w Królestwie Norwegii.

16 Porozumienia te zostały zarejestrowane przez służby Komisji w dniu 30 czerwca 1973 r.

17 Pismem z dnia 27 października 1975 r. dyrekcja generalna (DG) ds. konkurencji Komisji poinformowała JCB Sales, że zgłoszone porozumienia zawierały szereg ograniczeń sprzecznych z art. 81 WE i zażądała ich zmiany. Komisja skupiła się na porozumieniach dotyczących wspólnego rynku, stwierdzając w odniesieniu do pozostałych porozumień, że jej zdaniem nie zakłócały one wymiany handlowej między państwami członkowskimi.

18 Na zebraniu w dniu 18 grudnia 1975 r. członków DG ds. konkurencji i JCB Service, ta ostatnia przedłożyła zmienione wersje porozumień dotyczących Zjednoczonego

Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz innych państw będących wtedy członkami wspólnego rynku, z wyjątkiem Republiki Francuskiej.

19 Pismem z dnia 13 stycznia 1976 r. Komisja potwierdziła odbiór tych nowych wersji i poinformowała JCB Sales, że pewne, wcześniej sygnalizowane niezgodności, zostały usunięte, inne zaś nie. Ponadto zażądała dokładniejszych informacji co do niektórych postanowień tych porozumień.

20 JCB Sales odpowiedziała na to żądanie pismem z dnia 11 marca 1976 r. i przedłożyła szczegółowe informacje w odniesieniu do zarzucanych pozostałych niezgodności wskazanych przez Komisję w jej piśmie z dnia 13 stycznia 1976 r.

21 Ponadto w trakcie spotkania, które odbyło się w dniu 18 marca 1976 r., JCB Service dostarczyła Komisji dodatkowe informacje, nie przedkładając jednakże nowej wersji porozumień, o których mowa.

22 W tym samym dniu JCB Service przedłożyła także kopię porozumienia zawartego ze swoją francuską spółką zależną JCB SA, podobnego do zgłoszonych już porozumień.

23 W sprawie zgłoszeń grupy JCB nic się nie działo do dnia 6 marca 1980 r., kiedy to JCB Sales przesłała Komisji standardowe porozumienie zawarte z dystrybutorami mającymi siedzibę w Zjednoczonym Królestwie — zastępujące zgłoszone w 1973 i w 1975 r. porozumienia, które wygasły — zawierające, według tej spółki, drobne tylko zmiany.

24 Pismem z dnia 29 grudnia 1995 r. JCB Sales przesłało Komisji inne standardowe porozumienie zawarte z dystrybutorami Zjednoczonego Królestwa, mające zastąpić porozumienie zgłoszone w 1980 r.

25 Oba wyżej wskazane porozumienia nie zostały Komisji zgłoszone na formularzu A/B, a ta nie zareagowała na ich przesłanie.

26 Wyrok tribunal de commerce de Paris (Francja) z dnia 11 grudnia 1995 r. częściowo oddalił powództwo wytoczone przez spółkę zależną JCB Service we Francji — JCB SA z tytułu nieuczciwej konkurencji, jakie ta ostatnia, określając się jako wyłączny importer produktów grupy JCB we Francji wytoczyła w dniu 28 listopada 1990 r. spółce Central Parts SA (zwanej dalej „Central Parts"), która zaopatrywała się w Zjednoczonym Królestwie w części zamienne tej grupy z zamiarem ich odsprzedaży we Francji. JCB SA oskarżyła Central Parts o używanie bez zezwolenia znaku „JCB" i wzmianki „distributeur agréé" (uprawniony dystrybutor). Wyrok ten został następnie zmieniony wyrokiem cour d'appel de Paris (Francja) z dnia 8 kwietnia 1998 r. z uzasadnieniem, że Central Parts dopuściła się czynów nieuczciwej konferencji wobec JCB SA.

27 W dniu 15 lutego 1996 r. Central Parts wniosła do Komisji skargę na praktyki handlowe spółki JCB Wielka Brytania dotyczące dystrybucji jej produktów.

28 W celu sprawdzenia i uzupełnienia informacji znajdujących się w jej posiadaniu Komisja dokonała na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 17 kontroli pomieszczeń należących do JCB Service, jej francuskiej spółki zależnej JCB SA oraz jej dwóch autoryzowanych sprzedawców w Zjednoczonym Królestwie, a mianowicie Gunn JCB Ltd z siedzibą w Altrincham oraz Watling JCB Ltd z siedzibą w Leicester.

29 W dniu 24 marca 1998 r. Komisja przesłała JCB Bamford Excavators pierwsze pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które nie uwzględniało zgłoszenia porozumień dokonanego w 1973 r., na co wskazała zainteresowana w dniu 6 lipca 1998 r. w swych uwagach zawartych w odpowiedzi na zarzuty, a następnie w trakcie przesłuchania przez służby Komisji w dniu 16 października 1998 r.

30 Drugie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, uwzględniające owo zgłoszenie porozumień z 1973 r. skierowane zostało do JCB Service w dniu 30 lipca 1999 r., na które JCB Bamford Excavators odpowiedziała w formie pisemnego oświadczenia w dniu 13 grudnia 1999 r., po którym nastąpiły oświadczenia ustne w trakcie przesłuchania mającego miejsce w styczniu 2000 r.

Sporna decyzja i postępowanie przed Sądem

31 W dniu 21 grudnia 2000 r. Komisja wydała sporną decyzję. Po przedstawieniu stanu faktycznego mającego dla sprawy znaczenie Komisja orzekła naruszenie przez JCB Service i jej spółki zależne art. 81 ust. 1 WE (motywy 137–196 spornej decyzji).

32 W tej kwestii Komisja zbadała, czy sporne porozumienia miały na celu lub skutkowały ograniczeniem lub zakłóceniem konkurencji. Po dokonaniu całościowej oceny celu i ograniczającego skutku przedmiotowych porozumień i praktyk Komisja uznała, że w tym konkretnym przypadku miał miejsce podział rynków krajowych i wystąpiła absolutna ochrona terytorialna. Jeżeli chodzi o pozycję JCB Service i jej spółek zależnych na przedmiotowych rynkach oraz o charakter ograniczeń, które spowodowały podział rynków między poszczególne państwa członkowskie przez absolutną ochronę terytorialną oraz ustalanie cen, Komisja stwierdziła, że ograniczenie konkurencji i prawdopodobne skutki dla wymiany handlowej między państwami członkowskimi są znaczące.

33 W szczególności, jeżeli chodzi o kwestię, czy sporne porozumienia miały na celu lub skutkowały ograniczeniem lub zakłóceniem konkurencji, Komisja uznała w motywie 140 spornej decyzji, że JCB Service i jej autoryzowani sprzedawcy stosowali różne porozumienia lub uzgodnione praktyki, których celem lub indywidualnym skutkiem było ograniczenie konkurencji w różnych państwach członkowskich w rozumieniu art. 81 WE. Chodzi o elementy szerszego porozumienia ograniczającego konkurencję w rozumieniu tego artykułu, które reguluje dystrybucję maszyn i części grupy JCB we Wspólnocie Europejskiej.

34 Elementami tymi, które według Komisji nie muszą być w sposób bardziej szczegółowy definiowane jako porozumienia lub praktyki uzgodnione w zakresie, w jakim objęte są one przez art. 81 ust. 1 WE, są:

— zakaz lub ograniczenie dla autoryzowanych sprzedawców grupy JCB sprzedaży poza terytoriami, które im zostały przyznane, a w szczególności w innych państwach członkowskich, włączając w to sprzedaż aktywną i bierną użytkownikom końcowym i dystrybutorom, uprawnionym bądź nie;

— narzucenie prowizji serwisowej w sprzedaży dokonywanej przez autoryzowanych sprzedawców poza przydzielonymi im terytoriami, a w szczególności w innych państwach członkowskich;

— wprowadzenie, przynajmniej w Zjednoczonym Królestwie, systemu wynagradzania zwanego „wparciem handlowym wielokrotnych transakcji", który uzależnia rabat dla autoryzowanych sprzedawców od przeznaczenia sprzedaży i ogranicza go do sprzedaży użytkownikom końcowym;

— ustalenie cen odsprzedaży lub cen detalicznych, lub rabatów na produkty zakupione w grupie JCB na potrzeby ich odsprzedaży przez autoryzowanych sprzedawców tej grupy, oraz

— obowiązek uprawnionych sprzedawców zakupu wyłącznie w grupie JCB wszystkich maszyn i części przeznaczonych do odsprzedaży z zakazem w szczególności zakupu u autoryzowanych sprzedawców z innych państw członkowskich.

35 Jeżeli chodzi o ograniczający cel i skutek różnych elementów porozumień branych pod uwagę razem, Komisja uznała w motywie 180 spornej decyzji, że różnice w cenach i w zyskach między państwami członkowskimi w odniesieniu do maszyn i części grupy JCB tłumaczą interes, jaki mają ta grupa i niektórzy z jej autoryzowanych sprzedawców w podziale rynków krajowych i ustaleniu cen odsprzedaży lub rabatów w ramach wspólnego rynku, tak by uniemożliwić kupującym skorzystanie ze znacznych różnic cen we Wspólnocie.

36 W motywie 181 tej decyzji Komisja stwierdziła, że ogół ograniczeń wprowadzonych przez porozumienie między grupą JCB a jej autoryzowanymi sprzedawcami ma niezmiennie na celu podział rynków krajowych wewnątrz wspólnego rynku dla zapewnienia absolutnej ochrony terytorialnej.

37 W motywie 182 spornej decyzji Komisja uznała, że z samej ich natury warunki udzielenia rabatu, a także cel, jakim była optymalizacja marży brutto, na którą zdecydowała się grupa JCB wraz ze swymi brytyjskimi autoryzowanymi sprzedawcami, zakłócają i ujednolicają ceny rynkowe we wszystkich krajach. Według niej taka sama sytuacja zachodzi w przypadku specjalnego wsparcia finansowego grupy JCB dla autoryzowanych sprzedawców we Francji, którzy konkurowali z odsprzedawcami równoległymi.

38 Ponadto Komisja wskazała w motywie 185 spornej decyzji, że dostępność rynku jako wstępny warunek, a zatem jako ograniczenie, zostania autoryzowanym sprzedawcą grupy JCB nie ma bezpośredniego związku z jakością usług, które mają być świadczone. Dystrybutor czynny w regionie, w którym działa autoryzowany sprzedawca grupy JCB, ku zadowoleniu tegoż nie ma w ogóle szans zostania autoryzowanym sprzedawcą tej grupy, niezależnie od swego potencjału czy faktycznych zasług. W następstwie takiego ograniczenia liczba autoryzowanych sprzedawców oraz wypływająca stąd konkurencja są znacznie ograniczone przez wymóg przydzielenia mu terytorium. To ograniczenie, wynikające z selektywnego systemu dystrybucji grupy JCB, które nie ma ani charakteru jakościowego, ani nie jest ustalone jednolicie dla wszystkich potencjalnych odsprzedawców, może być objęte zakresem art. 81 ust. 1 WE.

39 Ponadto zgodnie z motywem 187 spornej decyzji brytyjscy autoryzowani sprzedawcy, którym uniemożliwiono sprzedawanie nowych maszyn nieuprawnionym odsprzedawcom, muszą także płacić prowizję od usług serwisowych świadczonych poza swym terytorium. Prowizja ta ma na celu utrzymanie poziomu usług serwisowych grupy JCB i jednocześnie zapewnienie zapłaty lokalnemu autoryzowanemu sprzedawcy za serwis maszyny, której nie sprzedał.

40 W tych okolicznościach stosownie do motywu 188 spornej decyzji zakaz sprzedaży maszyn bezpośrednio lub pośrednio nieuprawnionym odsprzedawcom mającym siedziby w innych państwach członkowskich wychodzi poza cel, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu usług serwisowych, i ma na celu lub skutkuje ograniczeniem konkurencji.

41 Stosownie do motywu 189 spornej decyzji skutki podziału rynku produktów przez połączenie wyłączności terytorialnej, która ogranicza sprzedaż transgraniczną, oraz postanowień selektywnych, są wzmocnione przez trzy inne ograniczenia, tj. po pierwsze zakaz lub ograniczenie dostaw krzyżowych w ramach oficjalnej sieci, po

drugie prowizja od usług serwisowych pobierana od sprzedaży dokonanej poza przydzielonym terytorium i po trzecie, w Zjednoczonym Królestwie, system wsparcia handlowego wielokrotnych transakcji.

42 W tym kontekście Komisja przede wszystkim stwierdziła w motywie 191 spornej decyzji, że cele i ograniczające skutki różnych elementów porozumienia uzupełniają się w utrudnianiu lub ograniczeniu importu lub eksportu wewnątrz i poza siecią dystrybucji grupy JCB dla zapewnienia absolutnej ochrony terytorialnej. Połączenie dystrybucji mającej charakter selektywny (zakaz sprzedaży nieuprawnionym odsprzedawcom), o którym mowa w porozumieniu koncesyjnym grupy JCB, wraz z przede wszystkim trzema kategoriami ograniczeń, o których mowa powyżej, następnie z pozostałymi ograniczeniami, które dokonują w sztuczny sposób ujednolicenia cen i rabatów na różnych terytoriach, i wreszcie z ochroną terytorialną, która ogranicza bierną sprzedaż, ma w oczywisty sposób na celu antykonkurencyjny podział rynków krajowych Wspólnoty i w konsekwencji objęte jest zakresem art. 81 ust. 1 WE.

43 Po drugie, Komisja zbadała, czy warunki stawiane przez art. 81 ust. 3 WE zostały spełnione, i stwierdziła, że w tym konkretnym przypadku tak nie było (motywy 197–222 spornej decyzji).

44 Po trzecie, po stwierdzeniu, że nie jest w posiadaniu żadnego dowodu na zaprzestanie naruszenia postanowień art. 81 WE, i po stwierdzeniu, że grupa JCB przeczy istnieniu naruszenia, Komisja stosownie do art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 17 uznała w motywie 224 spornej decyzji, że należy żądać od grupy JCB zakończenia wyżej wskazanego naruszenia.

45 Wreszcie Komisja orzekła w przedmiocie nałożenia grzywny. W tej kwestii, zanim określona została wysokość tej grzywny, Komisja stwierdziła w motywie 228 spornej decyzji, że jedynie porozumienia zgłoszone w dniu 30 czerwca 1973 r. przy użyciu formularza A/B zostały zgłoszone prawidłowo. Stąd według niej pozostałe porozumienia zgłoszone Komisji bez użycia tego formularza nie mogły zostać uwzględnione w ramach stosowania art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17.

46 Jeżeli chodzi o wysokość nałożonej grzywny, Komisja przypomniała w motywie 247 spornej decyzji, że należy wziąć pod uwagę wagę i trwanie naruszenia, z uwzględnieniem, jeżeli zachodzi taka potrzeba, okoliczności obciążających i łagodzących.

47 W tej kwestii w odniesieniu przede wszystkim do ciężaru naruszenia Komisja uznała w motywie 251 spornej decyzji, że popełnione naruszenia były „bardzo poważne" i z tego tytułu określiła wysokość grzywny na kwotę 25 milionów EUR.

48 Jeżeli chodzi następnie o trwanie naruszenia, Komisja wskazała w motywie 252 tej decyzji, że dowody wskazują na to, że różne naruszenia miały miejsce od 1988 do 1998 r.

49 W tych okolicznościach Komisja stwierdziła w motywie 253 spornej decyzji, że okres jedenastu lat, w trakcie którego przynajmniej jeden element tych porozumień i praktyk był stosowany, powinien zostać uznany za okres długotrwały. Następnie stwierdziła w motywie 254 tej decyzji, że kwota podstawowa grzywny wynikająca z wagi naruszenia i jego trwania winna wynosić 38 750 000 EUR.

50 Wreszcie uwzględniając okoliczność obciążającą, tj. stosowanie sankcji finansowych w stosunku do dystrybutora, jako odwet za dokonanie sprzedaży poza terytorium, Komisja zwiększyła nałożoną grzywnę o 864 000 EUR, wskazując w motywie 257, że brak jest okoliczności łagodzących, które należałoby uwzględnić. A zatem w sumie grzywna nałożona przez Komisję na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 wyniosła 39 614 000 EUR.

51 W tych okolicznościach sporna decyzja zawiera następujące postanowienia:

„*Artykuł pierwszy*

JCB Service i jej spółki zależne naruszyły dyspozycje art. 81 traktatu WE przez zawarcie z autoryzowanymi sprzedawcami porozumień lub uzgodnienie praktyk, których celem jest ograniczenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku w celu podziału rynków krajowych i zapewnienia absolutnej ochrony na terytoriach wyłącznych, poza którymi autoryzowani sprzedawcy nie mogą dokonywać sprzedaży aktywnej i które obejmują następujące elementy:

a) ograniczenia w sprzedaży biernej dla autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie, Irlandii, Francji i we Włoszech, obejmujące sprzedaż nieuprawnionym odsprzedawcom, użytkownikom końcowym lub autoryzowanym sprzedawcom poza wyłącznymi terytoriami, w szczególności w innych państwach członkowskich;

b) ograniczenia źródeł dostaw dotyczące zakupów produktów umownych przez autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę we Francji i we Włoszech, które nie pozwalają na wzajemne dostawy między autoryzowanymi sprzedawcami;

c) ustalenie rabatów lub cen odsprzedaży stosowanych przez autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie i Francji;

d) narzucenie prowizji za usługi serwisowe na sprzedaż do innych państw członkowskich dokonaną przez autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę poza wyłącznymi terytoriami Zjednoczonego Królestwa z inicjatywy JC Bamford Excavators Ltd lub innych spółek zależnych od JCB Service i zgodnie z widełkami ustalonymi przez te spółki, uzależniając tym samym wynagrodzenie autoryzowanych sprzedawców od geograficznego przeznaczenia sprzedaży;

e) rezygnacja z obniżek w zależności od tego, czy sprzedaż w Zjednoczonym Królestwie dokonana jest na terytorium wyłącznym lub poza nim lub czy autoryzowani sprzedawcy, na których terenie produkty umowne są wykorzystywane, dojdą do porozumienia z autoryzowanymi sprzedawcami, którzy dokonali sprzedaży, uzależniając tym samym wynagrodzenie autoryzowanych sprzedawców od geograficznego przeznaczenia sprzedaży.

Artykuł 2

Wniosek o wyłączenie złożony przez JC Bamford Excavators Ltd w dniu 30 czerwca 1973 r. zostaje oddalony.

Artykuł 3

Od dnia doręczenia niniejszej decyzji JCB Service i jej spółki zależne zaprzestaną naruszeń stwierdzonych w art. 1. JCB Service lub jej spółki zależne, w szczególności JC Bamford Excavators Ltd, winny w terminie dwóch miesięcy od doręczenia niniejszej decyzji:

a) poinformować swych autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę we Wspólnocie, że mogą dokonywać sprzedaży biernej użytkownikom końcowym i autoryzowanym sprzedawcom;

b) zmienić [porozumienia] zawarte z autoryzowanymi sprzedawcami, zezwalając na sprzedaż bierną nieuprawnionym odsprzedawcom na terytoriach wyłącznych innych autoryzowanych sprzedawców oraz na sprzedaż aktywną i bierną nieuprawnionym odsprzedawcom na ich własnym terytorium lub zezwalając na sprzedaż aktywną i bierną przez swych autoryzowanych sprzedawców innym autoryzowanym sprzedawcom, użytkownikom końcowym lub ich należycie umocowanym przedstawicielom poza ich wyłącznym terytorium;

c) zmienić [porozumienia] zawarte z autoryzowanymi sprzedawcami we Włoszech i we Francji, zezwalając na zakupy produktów umownych u innych autoryzowanych sprzedawców z siedzibą na terenie Wspólnoty i poinformować o tym wszystkich autoryzowanych sprzedawców we Wspólnocie;

d) poinformować autoryzowanych sprzedawców z siedzibą we Wspólnocie, że żądania spółek zależnych dotyczące zapłaty prowizji od usług serwisowych autoryzowanych sprzedawców bez dowodu braku porozumienia między odnośnymi autoryzowanymi sprzedawcami należy uznać za niebyłe i należy je zignorować;

e) poinformować swych autoryzowanych sprzedawców z siedzibą w Zjednoczonym Królestwie, że rabaty z tytułu wparcia handlowego wielokrotnych transakcji przyznawane są niezależnie od tego, czy sprzedaż dokonana została na terytorium autoryzowanych sprzedawców czy poza nim oraz czy porozumienie zawarte zostało z innymi autoryzowanymi sprzedawcami poza tym terytorium;

f) przesłać Komisji kopie korespondencji i wyżej wskazanych zmienionych [porozumień].

Artykuł 4

Na JCB Service nałożona zostaje grzywna w wysokości 39 614 000 EUR w związku ze stwierdzonymi w art. 1 naruszeniami, z wyłączeniem ograniczeń nałożonych na sprzedaż nieuprawnionym odsprzedawcom w Zjednoczonym Królestwie, za które nie nakłada się żadnej grzywny" [tłumaczenie nieoficjalne].

52 W skardze, która wpłynęła do Sądu w dniu 22 marca 2001 r. (sprawa T-67/01), JCB Service wniosło na podstawie art. 230 WE wniosek o stwierdzenie nieważności spornej decyzji oraz — ewentualnie — o stwierdzenie nieważności w części tej samej decyzji i jednoczesne obniżenie nałożonej na nią grzywny.

53 W pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził nieważność art. 1 lit. c) i e) oraz art. 3 lit. d) i e) spornej decyzji. Ponadto stosownie do pkt 2 sentencji zaskarżonego wyroku kwota grzywny nałożonej na JCB Service w art. 4 tej decyzji określona została na 30 milionów EUR. Wreszcie zgodnie z pkt 4 sentencji tego wyroku skarga JCB Service została oddalona w pozostałej części.

Żądania stron oraz postępowanie przed Trybunałem

54 W swoim odwołaniu JCB Service wnosi do Trybunału o:

— uchylenie w całości zaskarżonego wyroku jako niezgodnego z prawem wspólnotowym przez naruszenie prawa JCB Service do obrony;

— uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim z jednej strony karze on ograniczenie, rzekomo o charakterze ogólnym, sprzedaży biernej przez autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie, Irlandii, Francji i Włoszech, a także rzekome ograniczenia źródeł dostaw dystrybutorów działających we Francji i we Włoszech, co stanowić ma przeszkodę dla dostaw krzyżowych między dystrybutorami, a z drugiej strony nakłada na JCB Service grzywnę z racji jej rzekomych naruszeń;

— wydanie ostatecznego orzeczenia w sprawie T-67/01 stosownie do art. 61 Statutu Trybunału Sprawiedliwości i w związku z tym o stwierdzenie nieważności w całości lub w części spornej decyzji i w wykonaniu swych kompetencji stwierdzenie nieważności lub obniżenie grzywny 30 milionów EUR nałożonej na JCB Service przez Sąd w zaskarżonym wyroku;

— stosownie do art. 69 regulaminu obciążenie Komisji kosztami postępowania przed Sądem i Trybunałem;

— ewentualnie w przypadku gdyby Trybunał nie orzekł w niniejszej sprawie, o rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów w orzeczeniu kończącym sprawę i o skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd, zgodnie z wyrokiem Trybunału.

55 Komisja wnosi do Trybunału w swej odpowiedzi na skargę z dnia 23 czerwca 2004 r. na podstawie art. 115 ust. 1 regulaminu, w której to odpowiedzi wniosła także odwołanie wzajemne od zaskarżonego wyroku, o:

— oddalenie odwołania w całości;

— uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd obniżył wysokość nałożonej grzywny ustalonej w związku z okolicznością obciążającą (864 000 EUR) i w tym zakresie o podwyższenie grzywny ustalonej w zaskarżonym wyroku o tę kwotę;

— obciążenie JCB Service kosztami postępowania w tej instancji.

56 Pismem z dnia 26 lipca 2004 r. JCB Service, stosownie do art. 117 ust. 1 regulaminu, złożyła wniosek o zezwolenie na złożenie repliki.

57 Postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2004 r. prezes Trybunału zezwolił na złożenie repliki, w której JCB Service podtrzymała wnioski dotyczące odwołania głównego i wniosła do Trybunału o oddalenie odwołania wzajemnego.

W przedmiocie odwołania głównego

58 Na poparcie swych wniosków zmierzających do uchylenia zaskarżonego wyroku JCB Service formułuje trzy zarzuty. Pierwszy oparty jest na naruszeniu prawa do obrony, drugi na naruszeniu art. 81 WE i trzeci na naruszeniu art. 15 rozporządzenia nr 17.

W przedmiocie zarzutu pierwszego

59 Pierwszy zarzut dzieli się na dwie części. JCB Service podnosi z jednej strony przewlekłość postępowania toczącego się przed Komisją, naruszającą prawo do obrony oraz z drugiej strony naruszenie przez Sąd prawa do zastosowania domniemania niewinności. Każda z tych dwóch części obejmuje różne zarzuty szczegółowe.

W przedmiocie części pierwszej

60 Należy stwierdzić, że Sąd przede wszystkim przywołał w pkt 36 zaskarżonego wyroku utrwalone orzecznictwo Trybunału, zgodnie z którym przestrzeganie rozsądnego terminu w prowadzeniu postępowań administracyjnych w dziedzinie polityki konkurencji stanowi podstawową zasadę prawa wspólnotowego, na straży stosowania której stoją sądy wspólnotowe (zob. wyrok z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, Rec. str. I-8375, pkt 167–171).

61 Następnie, zanim ustosunkował się do argumentów przedstawionych przez JCB Service, Sąd dokonał w pkt 37 zaskarżonego wyroku rozróżnienia między dwoma postępowaniami administracyjnymi, tj. z jednej strony analizą porozumień zgłoszonych w 1973 r., którą zakończył art. 2 spornej decyzji oddalający wniosek o wyłączenie oraz, z drugiej strony, dochodzeniem w sprawie skargi wniesionej w 1996 r., którego wnioski zawarte zostały w pozostałych artykułach sentencji spornej decyzji, dotyczących naruszenia.

62 Jeżeli chodzi o postępowanie toczące się po zgłoszeniu w 1973 r., Sąd stwierdził w pkt 38 zaskarżonego wyroku, że Komisja zakończyła w 1992 r. postępowanie w sprawie zgłoszonych porozumień bez podejmowania decyzji i że jedynie odpowiedź JCB Bamford Excavators na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów doprowadziła pozwaną do ponownej analizy porozumień w ramach dochodzenia wszczętego wskutek złożenia skargi.

63 W tym samym punkcie zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że „27 lat tego postępowania naruszyło obowiązek administracji zajęcia stanowiska i zamknięcia wszczętego postępowania w rozsądnym terminie", dodając jednak, że „niezależnie od tego, jak godne pożałowania jest to naruszenie, nie miało ono wpływu ani na legalność oddalenia wniosku o wyłączenie, ani na prawidłowość postępowania w sprawie stwierdzenia naruszenia".

64 W tych okolicznościach Sąd stwierdził w pkt 40 zaskarżonego wyroku, że naruszenie zasady działania w rozsądnym terminie, nawet jeśli miałoby ono miejsce, uzasadniałoby stwierdzenie nieważności decyzji wydanej na zakończenie postępowania administracyjnego w dziedzinie konkurencji tylko wtedy, gdy pociągałoby ono za sobą również naruszenie prawa do obrony danego przedsiębiorstwa. W istocie, gdy nie zostanie stwierdzone, że nadmiernie długi upływ czasu wpłynął negatywnie na zdolność danych przedsiębiorstw do skutecznej obrony, brak przestrzegania zasady działania w rozsądnym terminie pozostaje bez wpływu na postępowanie administracyjne.

65 W pkt 42 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził także, że JCB Service podniosła jedynie długość działania skutkującą szczególnym naruszeniem proceduralnym i że ograniczyła się ona do podniesienia, że zachowanie Komisji stanowiło oznakę złego prowadzenia sprawy. Według Sądu zatem żadne konsekwencje nie mogły zostać wyciągnięte — na potrzeby wniosku o stwierdzenie nieważności — z okresu, który upłynął od dokonania zgłoszeń w 1973 r.

66 Jeżeli chodzi o dochodzenie w sprawie skargi złożonej do Komisji w dniu 15 lutego 1996 r., Sąd stwierdził w pkt 43 zaskarżonego wyroku, że cały okres postępowania wynoszący 4 lata 10 miesięcy i 6 dni nie wydaje się nadmierny, biorąc pod uwagę złożoność sprawy dotyczącej kilku państw członkowskich oraz pięciu naruszeń, a także konieczność sporządzenia drugiego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.

67 Nadto Sąd stwierdził w pkt 45 zaskarżonego wyroku, że JCB Service nie podnosi, że zarzucane naruszenie przez Komisję rozsądnego terminu działania w dochodzeniu w sprawie skargi pociągało za sobą w tym konkretnym przypadku naruszenie prawa do obrony. Sąd dodał: „po potwierdzeniu tego na rozprawie JCB Service twierdzi jedynie, że długość postępowania wskazuje na stronniczość i złe prowadzenie sprawy przez Komisję i pokazuje tym samym bezprawność zaskarżonej decyzji. W tych okolicznościach bez potrzeby orzekania co do rzekomej nadmiernej długości dochodzenia w sprawie skargi należy stwierdzić, że zarzut tak sformułowany nie może prowadzić do stwierdzenia nieważności w całości lub w części zaskarżonej decyzji".

68 Sąd wreszcie stwierdził w pkt 46 zaskarżonego wyroku, że zarzut podniesiony przez JCB Service nie może mieć wpływu na zgodność z prawem spornej decyzji, jeżeli chodzi zarówno o wniosek o wyłączenie, jak i o naruszenie, i należy go oddalić jako nietrafiony.

69 Przede wszystkim JCB Service zarzuca Sądowi oddalenie pierwszego zarzutu wniesionego na poparcie skargi na sporną decyzję, opartego na uchybieniu przez Komisję obowiązkowi działania w rozsądnym terminie bez orzeczenia w przedmiocie naruszenia prawa do obrony, który został przez nią wyraźnie podniesiony. Podnosi ponadto, że Sąd naruszył prawo, nie uwzględniając obiektywnie istniejącego zamachu na prawo do obrony wynikłego, według niej, z samego stwierdzenia nadmiernie długiego postępowania w ogóle.

70 W tej kwestii należy przypomnieć, tak jak wynika to z pkt 32 i 33 zaskarżonego wyroku, że JCB Service podnosiła przed Sądem, że Komisja uchybiła obowiązkowi działania w rozsądnym terminie, który to obowiązek wynika zarówno z ogólnych zasad prawa wspólnotowego, jak i z art. 6 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC"). Według JCB Service porozumienia dotyczące jej systemu dystrybucji zostały zgłoszone z dniem 30 czerwca 1973 r. i Komisja zakończyła to postępowanie 27 lat później, oddalając wniosek o wyłączenie. Ponadto jej zdaniem postępowanie w sprawie naruszenia wszczęte wskutek złożenia przez Central Parts skargi trwało prawie pięć lat, okres także wykraczający poza rozsądny termin.

71 Należy stwierdzić, że wbrew twierdzeniu JCB Service przed Sądem podniosła ona, w sposób dość ogólny, naruszenie jej prawa do obrony w związku z rzekomo nadmiernie długim okresem obydwu postępowań administracyjnych (zgłoszenie i naruszenie) bez sprecyzowania jednakże in concreto, na czym jej zdolność do obrony swego stanowiska, etap po etapie, ucierpiała w jednym lub w drugim postępowaniu.

72 W szczególności, jeżeli chodzi o postępowanie w sprawie zgłoszenia, JCB Service ograniczyła się do wskazania nadmiernie długiego okresu tego postępowania. Sąd słusznie uznał w pkt 39 zaskarżonego wyroku, że sam fakt wydania — po upływie rozsądnego terminu — decyzji przez Komisję w następstwie zgłoszenia porozumienia nie powoduje niezgodności z prawem tej decyzji.

73 Nadto samo opóźnienie nie naruszało interesów JCB Service. W istocie po dokonaniu zgłoszenia porozumień w 1973 r. i podczas całego okresu, który upłynął do momentu wydania spornej decyzji, JCB Service korzystała z postanowień art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17.

74 W odniesieniu do części spornej decyzji, w której stwierdzono naruszenie art. 81 ust. 1 WE i nałożono na JCB Service grzywnę, należy przypomnieć, że Sąd wyeksponował okoliczność, że JCB Service ograniczyła się do obrony tezy, zgodnie z którą długość postępowania miała wykazać stronniczość i złe prowadzenie sprawy przez Komisję co miało wystarczyć do wykazania bezprawności spornej decyzji.

75 Należy zatem stwierdzić, że Sąd mógł uzasadnić swój tok rozumowania, nie naruszając prawa wspólnotowego i bez wypaczania argumentacji JCB Service.

76 JCB Service twierdzi jednakże, że została pozbawiona swego uprawnienia do wyciągnięcia konsekwencji z braku działania Komisji w kontekście skargi na bezczynność z art. 232 WE, a w każdym razie obrony swego stanowiska wobec błędnego punktu widzenia Komisji w dialogu proceduralnym, który rozpoczyna się między zgłaszającym a Komisją, a także w postępowaniu w sprawie naruszenia.

77 Zakładając nawet, że JCB Service może podnieść wyżej wskazane argumenty przed Trybunałem, to należy stwierdzić, że skorzystanie z prawa do obrony nie może ucierpieć z powodu długiego okresu, który upłynął między zgłoszeniem porozumień w 1973 r. i wydaniem spornej decyzji. W istocie w tym okresie JCB mogła z jednej strony wnieść skargę na bezczynność Komisji w celu spowodowania, by ta ostatnia orzekła w przedmiocie spornego wniosku o wyłączenie, a z drugiej zgłosić na formularzu A/B porozumienia lub praktyki, w których uczestniczyła. Tak jednak się nie stało w niniejszej sprawie.

78 Wynika stąd, że JCB Service nie może w żadnym wypadku podnosić naruszenia prawa do obrony w postępowaniu w sprawie zgłoszenia.

79 Jeżeli chodzi o postępowanie w sprawie naruszenia, należy stwierdzić, że JCB Service nie wysunęła żadnego konkretnego argumentu dla wykazania naruszenia przez służby Komisji prawa do obrony, jeżeli chodzi o postępowanie w sprawie skargi Central Parts. Ponadto JCB Service nie zakwestionował przed Trybunałem motywów oddalenia przez Sąd jej zarzutu opartego na naruszeniu przez Komisję jej prawa dostępu do części akt sprawy mających znaczenie dla jej obrony.

80 Należy zatem oddalić ten argument i uznać pierwszy szczegółowy zarzut podniesiony przez JCB Service za bezzasadny.

81 Po drugie, JCB Service zarzuca Sądowi błąd w ocenie poprzez brak wyciągnięcia konsekwencji z rozróżnienia, którego dokonuje Komisja w spornej decyzji pomiędzy postępowaniem w sprawie zgłoszenia a postępowaniem w sprawie naruszenia. Rozróżnienie takie jest jej zdaniem w ogóle nieuzasadnione i ma na celu zakwestionowanie negatywnego wpływu, jaki nadmiernie długi czas trwania procesu decyzyjnego miał na całość sprawy, o której mowa.

82 Należy stwierdzić, że nawet jeśli formalnie sporna decyzja nie dokonuje rozróżnienia między postępowaniem w sprawie zgłoszenia a postępowaniem w sprawie naruszenia, z decyzji tej wynika w jasny sposób, że ocena Komisji dotyczy oddzielnie wniosku o wyłączenie i postępowania w sprawie naruszenia.

83 Przede wszystkim w odniesieniu do części spornej decyzji dotyczącej oddalenia wniosku o wyłączenie z 1973 r. jasno wynika z motywów 197–222 tej decyzji, że przed oddaleniem wniosku o wyłączenie Komisja zbadała, czy wniosek ten mógł

zostać uwzględniony na podstawie art. 81 ust. 3 WE lub w ramach rozporządzeń wydanych na podstawie tego przepisu, tj. rozporządzenia Komisji (EWG) nr 1983/83 z dnia 22 czerwca 1983 r. w sprawie stosowania art. [81] ust. 3 traktatu do kategorii porozumień o wyłącznej dystrybucji (Dz.U. L 173, str. 1), rozporządzenia Komisji (WE) nr 1475/95 z dnia 28 czerwca 1995 r. w sprawie stosowania art. [81] ust. 3 traktatu do kategorii porozumień o usługach sprzedaży samochodów i usługach serwisowych (Dz.U. L 145, str. 25, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1475/95") oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 2790/1999 z dnia 22 grudnia 1999 r. w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 traktatu do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 336, str. 21).

84 Podobnie ma się rzecz, jeżeli chodzi o część sporej decyzji dotyczącą naruszenia. W istocie, jak wynika z motywów 140–170 spornej decyzji, ocena Komisji oparta jest bez wątpienia na porozumieniach JCB Service lub ich klauzulach, które nie zostały zgłoszone w prawidłowy sposób, tj. na formularzu A/B, o którym mowa w rozporządzeniu nr 27. Ponadto ze spornej decyzji wynika, że Komisja uwzględniła zachowania JCB Service, które nie wiązały się z porozumieniami zgłoszonymi w 1973 r.

85 W tej kwestii JCB utrzymywała jednak przed Sądem i w niniejszym postępowaniu, że późniejsze zmiany porozumień zgłoszonych w 1973 r., choć przesłane Komisji nie na formularzu A/B, winny, w okolicznościach właściwych dla tej sprawy, zostać uwzględnione i zastosowanie do nich powinien mieć art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17.

86 Argument taki musi być w każdym razie oddalony. Należy bowiem przypomnieć, że użycie ww. formularza A/B jest obowiązkowe i stanowi niezbędny wstępny warunek ważności zgłoszenia (zob. wyrok z dnia 29 października 1980 r. w sprawach połączonych od 209/78 do 215/78 i 218/78 Van Landewyck i in. przeciwko Komisji, Rec. str. 3125, pkt 61 i 62).

87 Prawidłowo zatem Sąd stwierdził w pkt 41 zaskarżonego wyroku, że jeżeli chodzi o decyzję stwierdzającą istnienie naruszenia, zadbano o to, by nie była ona uzasadniana przez odwołanie się do elementów będących przedmiotem zgłoszenia, oraz o stwierdzenie, że zarzucane JCB Service praktyki różnią się od postanowień zgłoszonych porozumień. Sąd słusznie też stwierdził, że oddalenie w czasie porozumień nie może negatywnie wpłynąć na prawidłowość postępowania w sprawie naruszenia opartego na innych elementach niż te, które zostały zgłoszone.

88 Wreszcie, jeżeli chodzi o grzywnę nałożoną na JCB Service przez Komisję, z decyzji tej, a w szczególności z jej motywów 227 i 228 jasno wynika, że porozumienia z 1973 r., zgłoszone zgodnie z wymogami formalnymi rozporządzenia nr 27 zostały wyłączone z oceny Komisji przy ustalaniu wielkości grzywny, która ma zostać nałożona.

89 Z powyższego wynika, że należy oddalić drugi szczegółowy zarzut podniesiony przez JCB Service i tym samym uznać pierwszą część niniejszego zarzutu za bezzasadną.

W przedmiocie części drugiej

90 Należy stwierdzić, że Sąd przypomniał w pkt 50 zaskarżonego wyroku, że zasada domniemania niewinności stanowi część wspólnotowego porządku prawnego i ma zastosowanie w postępowaniach dotyczących naruszeń reguł konkurencji przez przedsiębiorstwa, mogących prowadzić do nałożenia grzywny lub kary pieniężnej (wyroki: z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-199/92 P Hals przeciwko Komisji, Rec. str. I-4287, pkt 149 i 150, a także C-235/92 P Montecatini przeciwko Komisji, Rec. str. I-4539, pkt 175 i 176).

91 W świetle tego orzecznictwa Sąd stwierdził w pkt 53 zaskarżonego wyroku, że sam fakt, iż Komisja sporządziła kolejno dwa pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, nie wystarczy dla stwierdzenia, że zasada domniemania niewinności została naruszona.

92 W tym samym punkcie Sąd dodał, że ogólne domniemanie winy przedsiębiorstwa, o którym mowa, można by ewentualnie uczynić przedmiotem zarzutu w stosunku do Komisji tylko wtedy, gdy ustalenia faktyczne przez nią poczynione w spornej decyzji nie byłyby poparte dowodami, które przedłożyła.

93 Tymczasem mając na uwadze pismo z dnia 16 maja 1995 r. dyrektora sprzedaży, przesłane kierownikom spółek grupy JCB i wskazujące, że zakaz importu równoległego byłby sprzeczny z decyzjami Komisji i orzecznictwem Trybunału, Sąd stwierdził w pkt 54 zaskarżonego wyroku, że JCB Service nie może twierdzić, że nie wiedziała o wymogach prawa wspólnotowego z zakresu konkurencji, o czym świadczy zresztą zgłoszenie porozumień począwszy od wejścia Zjednoczonego Królestwa do Wspólnoty.

94 W tym samym kontekście w odniesieniu do pisma z dnia 13 kwietnia 1995 r. skierowanego przez Berkeley JCB do JCB Sales Sąd uznał w pkt 55 zaskarżonego wyroku, że korespondencja ta pokazuje naciski, których przedmiotem mógł być ten dystrybutor zarówno ze strony użytkowników końcowych, jak i przedstawicieli, dodając, że przy założeniu, iż Komisja błędnie zinterpretowała tę część zdania, stwierdzając w zaskarżonej decyzji, że chodzi o zagranicznych użytkowników końcowych i ich prawidłowo umocowanych przedstawicieli, ta ewentualna niezgodność sama w sobie nie pokazuje jego zdaniem stronniczości, lecz najwyżej brak zrozumienia dokumentu.

95 Ponadto Sąd uznał w pkt 56 zaskarżonego wyroku w odniesieniu do wyroku cour d'appel de Paris z dnia 8 kwietnia 1998 r. oraz wyroku tribunal de commerce w Nîmes (Francja) z dnia 22 czerwca 1999 r., że okoliczność, iż autor skargi

w postępowaniu w sprawie zastosowania rozporządzenia nr 17 mógł ewentualnie zachować się w sposób karygodny, za co został ukarany orzeczeniem sądu, pozostaje bez wpływu na istnienie naruszeń JCB Service, które nadto są różne.

96 Wreszcie w odniesieniu do zapisu spotkania, które miało miejsce w dniu 6 listopada 1996 r. w siedzibie uprawnionego dystrybutora Watling JCB pomiędzy przedstawicielami DG ds. konkurencji a przedstawicielami tego dystrybutora, Sąd uznał w pkt 58 zaskarżonego wyroku, że w wynikającym ze spotkania opisie relacji między grupą JCB a jednym z jej uprawnionych dystrybutorów żaden element nie mógł zostać wyróżniony jako stanowiący dowód potwierdzający praktyki sieci dystrybucji lub im zaprzeczający. Według Sądu nie wydaje się możliwe potwierdzenie, że Komisja wyłączyła ten dokument z analizy elementów naruszenia w celu pominięcia korzystnego dowodu.

97 Według JCB Service zaskarżony wyrok narusza zasadę domniemania niewinności, która zakłada, że każda uzasadniona wątpliwość co do dowodu przemawia na korzyść osoby obwinionej. W tej kwestii Sąd miał dopuścić się oczywistych błędów w ocenie z powodu uchybienia obowiązkowi uwzględnienia pewnych dowodów przedstawionych przez JCB Service i omówienia ich w kontekście innych dowodów w taki sposób, który pozwala na oparcie się na ciągu wiarygodnych, precyzyjnych i spójnych poszlak. Ponadto Sąd doprowadzić miał do oddalenia lub pominięcia dowodów, które potwierdzać miały zdaniem JCB Service naruszenie przez Komisję zasady domniemania niewinności.

98 W szczególności JCB Service twierdzi przede wszystkim, że prowadzenie niniejszej sprawy przez sporządzenie dwóch pism w sprawie przedstawienia zarzutów wskazuje na stronniczość Komisji i uzasadnia tym samym naruszenie zasady domniemania niewinności. W tych okolicznościach JCB Service podnosi zasadniczo,

że błędnie Sąd stwierdził w pkt 53 zaskarżonego wyroku, że sam fakt, iż Komisja sporządziła kolejno dwa pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, nie wystarczy do ustalenia, że przedmiotowa zasada w niniejszej sprawie nie była przestrzegana.

99 W tej kwestii należy wskazać, że sporządzenie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przez Komisję w żadnym wypadku nie może być uznane za dowód domniemania winy przedsiębiorstwa, którego dotyczy. W przeciwnym razie otwarcie jakiegokolwiek postępowania w sprawie mogłoby potencjalnie stanowić zamach na zasadę domniemania niewinności.

100 Ponadto należy przypomnieć, że pierwsze pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie uwzględniało zgłoszenia dokonanego w 1973 r., co JCP Service podniosła w dniu 6 lipca 1998 r. w uwagach w odpowiedzi na to pismo, a następnie w trakcie przesłuchania przez służby Komisji w dniu 16 października 1998 r. W tym zatem kontekście i w celu usunięcia braków pierwszego pisma w sprawie zarzutów Komisja sporządziła wskutek przedłożenia uwag przez JCB Service drugie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

101 Wynika stąd, że wbrew zarzutom JCB Service w niniejszej sprawie sporządzenie kolejno dwóch pism w sprawie przedstawienia zarzutów w kontekście opisanym w poprzednim punkcie w żadnym wypadku nie może stanowić dowodu naruszenia zasady domniemania niewinności.

102 Stąd też należy oddalić pierwszy szczegółowy zarzut podniesiony przez JCB Service jako bezzasadny.

103 Po drugie, JCB Service zarzuca Sądowi brak wyciągnięcia konsekwencji z ocen Komisji opartych na wewnętrznych dokumentach pochodzących od JCB Service, takie jak pismo Berkeley JCB z dnia 13 kwietnia 1995 r. skierowane do JCB Sales, notatka z dnia 16 maja 1995 r. oraz sprawozdanie z wymiany opinii z Watling JCB, które miało miejsce w dniu 6 listopada 1996 r. Według JCB Service Komisja przeanalizowała te dokumenty w sposób stronniczy, zaniedbując dowody dlań korzystne i domniemując jej winę.

104 W tym kontekście JCB Service utrzymuje również, że Sąd błędnie, podobnie jak Komisja, nie uwzględnił niektórych orzeczeń sądów lub władz krajowych, które wskazywały na ważność zawartych przez JCB Service porozumień oraz prawidłowość ich wykonania lub też je pominął, chodzi tu o orzeczenia cour d'appel de Paris z dnia 8 kwietnia 1998 r., tribunal de commerce de Nîmes z dnia 22 czerwca 1999 r., conseil français de la concurrence [francuskiej rady ds. konkurencji] z dnia 20 lipca 2001 r. oraz irlandzkiego organu ds. konkurencji z dnia 22 września 1994 r.

105 Na wstępie należy stwierdzić, że nawet jeśli formalnie podnosi ona błędy w ocenie lub w uzasadnieniu, JCB Service dąży w istocie do podważenia oceny dowodów dokonanej przez Sąd, a zwłaszcza do zakwestionowania mocy dowodowej niektórych faktów i dokumentów, które doprowadziły Sąd do stwierdzenia, że Komisja nie była wobec niej stronnicza.

106 W związku z tym należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z art. 225 WE i z art. 58 akapit pierwszy Statutu Trybunału Sprawiedliwości wynika, że jedynie Sąd Pierwszej Instancji jest właściwy do dokonywania, po pierwsze, ustaleń faktycznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy nieprawidłowość jego ustaleń wynika z przedłożonych mu w aktach sprawy dokumentów, a po drugie, oceny ustalonych okoliczności faktycznych. Jeżeli jednak Sąd dokonał ustalenia lub oceny okoliczności faktycznych, Trybunał jest uprawniony na podstawie art. 225 WE do kontroli kwalifikacji prawnej tych okoliczności i skutków prawnych, które wywiódł z nich Sąd (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. str. I-8417, pkt 23 oraz z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie C-551/03 P General Motors przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-3173, pkt 51).

107 Ponadto z orzecznictwa wynika, że Trybunał nie jest kompetentny do dokonywania ustaleń faktycznych ani, w zasadzie, do oceny dowodów, na których Sąd oparł te ustalenia. Jeżeli bowiem dowody te uzyskano zgodnie z prawem i nie naruszono ogólnych zasad prawa ani przepisów postępowania dotyczących ciężaru i przeprowadzania dowodu, do wyłącznej kompetencji Sądu należy ocena wartości, jaką można przypisać przedstawionym mu dowodom. Ocena ta nie stanowi zatem, z wyjątkiem przypadków zniekształcenia tych dowodów, kwestii prawnej podlegającej kontroli Trybunału (zob. ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 24; wyrok z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie C-40/03 P Rica Foods przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-6811, pkt 60; ww. wyrok w sprawie General Motors przeciwko Komisji, pkt 52 oraz wyrok z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie C-397/03 P Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-4429, pkt 85).

108 Należy przypomnieć, że takie zniekształcenie musi w oczywisty sposób wynikać z dokumentów z akt sprawy bez konieczności dokonywania nowej oceny faktów i dowodów (ww. wyrok w sprawie General Motors przeciwko Komisji, pkt 54).

109 Trzeba stwierdzić, że ocena Sądu w pkt 54–59 zaskarżonego wyroku stanowi ocenę stanu faktycznego, której nie można kwestionować w odwołaniu, skoro JCB Service nie wykazała, iżby Sąd zniekształcił zawartość dokumentów z akt sprawy, które zostały mu przedstawione. Sąd ograniczył się bowiem do oceny, czy postępowanie Komisji odnośnie do tych dowodów mogło zostać zakwalifikowane jako stronnicze dla stwierdzenia, że w niniejszej sprawie tak nie było.

110 Stąd też pierwsze argumenty wysunięte przez JCB Service w ramach drugiego szczegółowego zarzutu muszą zostać odrzucone jako niedopuszczalne.

111 JCB Service przywołuje również w ramach tego szczegółowego zarzutu orzeczenie conseil français de la concurrence z dnia 20 lipca 2001 r. oraz orzeczenie irlandzkiego organu ds. konkurencji z dnia 22 września 1994 r., które jej zdaniem są dla niej korzystne.

112 Jeżeli chodzi o pierwsze z orzeczeń, o którym mowa w poprzednim punkcie, to, zakładając, że możliwe jest jego przywołanie w niniejszej sprawie, stwierdzić należy, że jest ono późniejsze w stosunku do spornej decyzji. Tym samym nie może ono, samo w sobie, podważyć zgodności z prawem zaskarżonego wyroku ani spornej decyzji.

113 Jeżeli chodzi o orzeczenie ww. irlandzkiego organu ds. konkurencji, należy stwierdzić, że nie powołano się na nie w postępowaniu przed Sądem w kontekście naruszenia zasady domniemania niewinności.

114 W tych okolicznościach umożliwienie stronie przedstawienia po raz pierwszy przed Trybunałem zarzutu i argumentów, które nie zostały podniesione przed Sądem Pierwszej Instancji, byłoby równoznaczne z pozwoleniem jej na wniesienie do Trybunału, którego kompetencje w postępowaniu odwoławczym są ograniczone, sprawy o szerszym zakresie niż ta, która była rozpoznawana przez Sąd. W postępowaniu odwoławczym kompetencje Trybunału są zatem ograniczone do oceny prawnego rozstrzygnięcia w kwestii zarzutów i argumentów, które były roztrząsane w pierwszej instancji (zob. wyrok z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie C-266/97 P VBA przeciwko VGB i in., Rec. str. I-2135, pkt 79).

115 Stąd też zarzuty JCB Service dotyczące decyzji irlandzkiego organu ds. konkurencji muszą zostać odrzucone jako niedopuszczalne.

116 Z powyższego wynika, że drugi szczegółowy zarzut podniesiony przez JCB Service należy odrzucić jako niedopuszczalny.

117 Wreszcie JCB Service utrzymuje, że Sąd niezasadnie pominął w zaskarżonym wyroku niektóre dowody, które wskazywały na naruszenie zasady domniemania niewinności, a mianowicie faks z dnia 2 czerwca 1997 r. i memorandum z dnia 26 stycznia 1996 r. dyrektora ds. marketingu JCB Sales.

118 Jeżeli chodzi o memorandum z dnia 26 stycznia 1996 r., należy wskazać, że podobnie jak orzeczenie irlandzkiego organu ds. konkurencji, o którym mowa powyżej, ono również nie zostało przywołane przed Sądem w kontekście naruszenia zasady domniemania niewinności i tym samym, jak wynika z pkt 114 niniejszego wyroku, argument dotyczący tego memorandum trzeba odrzucić jako niedopuszczalny.

119 Jeżeli chodzi o faks z dnia 2 czerwca 1997 r., wysłany przez urzędnika DG ds. konkurencji do przedstawiciela Central Parts, który wskazywać miał na zamiar służb Komisji zebrania obciążających dowodów przeciwko JCB Service, to trzeba stwierdzić, że w każdym razie zarzuty oparte na tym faksie nie są tego rodzaju, by wykazać, że Sąd zniekształcił dowody, które zostały mu przedstawione.

120 W tej kwestii należy zauważyć, że ww. faks został wysłany przedstawicielowi strony składającej skargę, Central Parts, w dniu 2 czerwca 1997 r., a zatem sześć miesięcy po kontroli przeprowadzonej w dniu 5 listopada 1996 r. przez służby Komisji w siedzibach spółek z grupy JCB i jej autoryzowanych sprzedawców w Zjednoczonym Królestwie. W tych okolicznościach fakt, że urzędnik Komisji, który według JCB Service, uczestniczył w dochodzeniu w sprawie skargi Central Parts, mógł mieć zdanie w kwestii umorzenia postępowania w sprawie skargi bądź wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia naruszenia, nie pozwala na uznanie, że sprawa, o której mowa, prowadzona była w sposób stronniczy przez służby Komisji i że tym samym naruszono zasadę domniemania niewinności.

121 Z całości powyższych rozważań wynika, że Sąd prawidłowo uznał w pkt 60 zaskarżonego wyroku, że ze sposobu prowadzenia postępowania administracyjnego nie wynika, by Komisja dokonała interpretacji dokumentów czy faktów w sposób tendencyjny lub pokrętny ani by okazała stronniczość w stosunku do odwołującej się.

122 Wynika stąd, że należy oddalić ostatni szczegółowy zarzut podniesiony przez JCB Service oraz drugą część niniejszego zarzutu i tym samym w części odrzucić pierwszy zarzut jako niedopuszczalny, a w pozostałej części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu drugiego

123 Ów drugi zarzut dziali się na dwie części. JCB Service twierdzi z jednej strony, że Sąd naruszył z jednej strony art. 81 ust. 1 WE, a z drugiej art. 81 ust. 3 WE, odmawiając stwierdzenia nieważności spornej decyzji w zakresie, w jakim oddala ona wniosek o wyłączenie wniesiony przez JCB Service w 1973 r. Każda z tych dwóch części zawiera różne szczegółowe zarzuty.

W przedmiocie części pierwszej

124 JCB Service zarzuca Sądowi Pierwszej Instancji naruszenie prawa z jednej strony w odniesieniu do pierwszego elementu naruszenia, o którym mowa w art. 1 lit. a) spornej decyzji, a dotyczącego ograniczeń w sprzedaży biernej przez autoryzowanych sprzedawców grupy JCB mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie, Irlandii i Francji nieuprawnionym dystrybutorom, użytkownikom końcowym lub dystrybutorom mającym siedzibę poza ich wyłącznym terytorium, a w szczególności w innych państwach członkowskich, a z drugiej strony w odniesieniu do drugiego elementu naruszenia, o którym mowa w art. 1 lit. b) tej decyzji, a dotyczącego ograniczeń źródeł dostaw nałożonych na autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę we Francji, a także we Włoszech, i zakazujących wzajemnego zaopatrywania się między nimi.

— W przedmiocie pierwszego elementu naruszenia dotyczącego ograniczeń sprzedaży biernej autoryzowanych sprzedawców mających siedziby w Zjednoczonym Królestwie, Irlandii i Francji

125 W pierwszej kolejności, jeżeli chodzi o Zjednoczone Królestwo, Sąd wskazał w pkt 86 zaskarżonego wyroku, że zgłoszone porozumienia dotyczące dystrybutorów i głównych odsprzedawców państwa członkowskiego, o którym mowa, zawierają w wersji zmienionej w 1975 r. klauzulę nr 4. Klauzula ta, zakazująca sprzedaży nieuprawnionym przedstawicielom, nie zawierała generalnego zakazu sprzedaży odsprzedawcom końcowym ani uprawnionym przedstawicielom poza przydzielonym terytorium. Jednakże została ona zinterpretowana przez Komisję jako generalnie zakazująca sprzedaży poza terytorium.

126 W tej kwestii po analizie w pkt 88 zaskarżonego wyroku różnorakich dokumentów, a to pisma z dnia 26 października 1992 r. skierowanego przez Watling JCB do sekretarza Queen's Award Office, listu Berkeley JCB skierowanego do JCB Sales z dnia 13 kwietnia 1995 r., pisma z dnia 21 listopada 1995 r. TC Harrison JCB oraz pisma skierowanego przez Gunn JCB do JCB Sales, Sąd stwierdził, że dokumenty te w spójny sposób pokazały, że dystrybutorzy uznawali, że ich porozumienie z grupą JCB zobowiązywało ich do praktyk handlowych o ograniczającym charakterze i w konsekwencji dostosowali oni do tego swoje zachowanie. Ponadto Sąd stwierdził, że ponad zakaz sprzedaży nieuprawnionym przedstawicielom zawarty w klauzuli nr 4 porozumienia, o którym mowa, dystrybutorzy ci zachowywali się tak, jakby obowiązywał ich szerszy zakaz sprzedaży poza ich terytorium, w szczególności zakaz eksportu.

127 W świetle tych ustaleń Sąd uznał w pkt 89 zaskarżonego wyroku, że w Zjednoczonym Królestwie zostały wprowadzone praktyki o ograniczającym charakterze inne niż zawartość zgłoszonych porozumień i stąd pierwszy element naruszenia dotyczący ograniczeń w sprzedaży biernej został wykazany.

128 JCB Service utrzymuje, iż wskutek oczywiście błędnej analizy okoliczności faktycznych Sąd naruszył prawo, karząc za zobowiązanie dystrybutora do

niesprzedawania hurtowego produktów w celu ich odsprzedaży nieuprawnionym odsprzedawcom, zawartego w klauzuli nr 4 porozumienia, o którym mowa.

129 Należy przede wszystkim stwierdzić, że w swym zarzucie JCB Service ogranicza się do ogólnego zakwestionowania dokonanej przez Sąd w pkt 88 zaskarżonego wyroku oceny okoliczności faktycznych i dowodów oraz znajdującego się w pkt 89 tego samego wyroku wniosku poprzez twierdzenie, że Sąd powinien był dojść do wniosku przeciwnego na podstawie okoliczności faktycznych tego przypadku. Jednakże JCB Service nie podnosi żadnego poważnego argumentu, który pozwalałby na stwierdzenie, że Sąd zniekształcił treść przedłożonych mu dokumentów w sprawie lub że naruszył prawo.

130 W tych okolicznościach i stosownie do orzecznictwa przywołanego w pkt 106–108 niniejszego wyroku pierwszy argument pierwszego szczegółowego zarzutu należy odrzucić jako niedopuszczalny.

131 Po drugie, jeżeli chodzi o Irlandię, Sąd wskazał w pkt 90 zaskarżonego wyroku, że zgłoszone standardowe porozumienia nie zawierały tego rodzaju klauzuli zakazującej sprzedaży hurtowej nieuprawnionym przedstawicielom, co klauzule przeanalizowane w odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa, lecz że porozumienie zawarte przez JCB Sales w 1992 r. z Earthmover Commercial Industrial (ECI) JCB, jej dystrybutorem w Irlandii, zawierało klauzulę nr 4 dotyczącą sprzedaży hurtowej, analogiczną do klauzuli nr 4 porozumień dotyczących dystrybutorów i głównych odsprzedawców w Zjednoczonym Królestwie. Stosownie do tego samego punktu zaskarżonego wyroku, porozumienie, o którym mowa, nie zostało zgłoszone.

132 W tej kwestii po przeanalizowaniu różnorakich dokumentów, na których Komisja oparła swą decyzję, a mianowicie faksu JCB Sales do JCB SA z dnia 31 stycznia 1995 r. i dwóch innych faksów ECI JCB do JCB Sales z dnia 31 stycznia i 30 marca 1995 r., Sąd stwierdził w pkt 92 zaskarżonego wyroku, że zważywszy na

postanowienia umowne identyczne w tym konkretnym przypadku z postanowieniami obowiązującymi w Zjednoczonym Królestwie, lecz nie zgłoszone, przedstawione mu okoliczności faktyczne, w powiązaniu z ogólną strategią polegającą na ograniczaniu pozaterytorialnej sprzedaży w pozostałej części sieci dystrybucji grupy JCB, wystarczają dla stwierdzenia wystąpienia naruszenia, jakim jest ograniczenie pozaterytorialnej sprzedaży biernej.

133 JCB Service twierdzi, że wbrew temu, co wynika z pkt 90 i 91 zaskarżonego wyroku, klauzula nr 4 porozumienia w sprawie dystrybucji dotyczącego Irlandii nie narusza art. 81 WE. W tej kwestii podnosi ona, że zakaz sprzedaży zawarty w porozumieniu z 1992 r. z dystrybutorami i odsprzedawcami w Irlandii zredagowany jest w ten sam sposób, co klauzula nr 4 w wersjach porozumień dotyczących Zjednoczonego Królestwa. Uwzględniając okoliczność, że Sąd uznał w pkt 86 zaskarżonego wyroku, że klauzula ta dotycząca porozumień stosowanych w Zjednoczonym Królestwie nie narusza art. 81 WE, bez znaczenia pozostaje to, że porozumienie dotyczące Irlandii, zawierające tę samą klauzulę, nie zostało Komisji zgłoszone. Ponadto JCB Service twierdzi, że dokumenty wyliczone w pkt 92 zaskarżonego wyroku zostały przez Sąd przeanalizowane w sposób oczywiście błędny.

134 Należy stwierdzić z jednej strony, że wbrew twierdzeniom JCB Service, Sąd nie uznał w pkt 86 zaskarżonego wyroku, że klauzula nr 4 wersji porozumień z dystrybutorami i odsprzedawcami w Zjednoczonym Królestwie nie rodzi problemów z punktu widzenia art. 81 ust. 1 WE. W istocie Sąd stwierdził, że wbrew temu, że porozumienie stosowane w Zjednoczonym Królestwie nie zawierało ogólnego zakazu sprzedaży, klauzula, o której mowa, była przez dystrybutorów interpretowana jako oznaczająca ogólny zakaz sprzedaży pozaterytorialnej.

135 Z drugiej strony, biorąc pod uwagę orzecznictwo przywołane w pkt 86 niniejszego wyroku, trzeba przypomnieć, że aby zgłoszenie porozumienia było ważne z punktu widzenia art. 81 WE, winno ono być dokonane przy użyciu formularza A/B. W tym konkretnym przypadku poza sporem jest, że porozumienie zawarte w 1992 r. przez JCB Service i stosowane w Irlandii, nigdy nie zostało Komisji zgłoszone.

136 Z powyższego wynika zatem, że drugi argument pierwszego szczegółowego zarzutu podniesiony przez JCB Service pozbawiony jest całkowicie podstawy i tym samym musi zostać oddalony.

137 Jeżeli chodzi o błędną ocenę dokumentów analizowanych przez Sąd w pkt 92 zaskarżonego wyroku, należy stwierdzić, że przez podniesienie tego zarzutu JCB Service kwestionuje ocenę faktów i dowodów dokonaną przez Sąd, nie podnosząc argumentów, które pozwoliłyby na uznanie, że Sąd zniekształcił treść przedłożonych mu dokumentów z akt sprawy lub naruszył prawo.

138 W tych okolicznościach oraz stosownie do orzecznictwa przywołanego w pkt 106–108 niniejszego wyroku należy również odrzucić ten argument jako niedopuszczalny.

139 Po trzecie, jeżeli chodzi o Francję, Sąd stwierdził w pkt 96 zaskarżonego wyroku, że standardowe porozumienie dealerskie z 1991 r. zawiera w art. 2 wzajemną klauzulę wyłączności, która zakazuje autoryzowanemu sprzedawcy w szczególności sprzedaży, rozprowadzania lub promowania bezpośrednio lub pośrednio produktów i części grupy JCB poza przydzielonym terytorium. Według tego samego punktu zaskarżonego wyroku owo niezgłoszone porozumienie zakazuje sprzedaży aktywnej oraz w wyraźny sposób zakazuje sprzedaży biernej poza przydzielonym terytorium.

140 Po przeanalizowaniu dokumentów, na których Komisja oparła się, wydając sporną decyzję dla wykazania występowania zarzucanych ograniczeń, a mianowicie faksu z dnia 21 czerwca 1988 r. skierowanego przez JCB SA do autoryzowanego sprzedawcy, pisma z dnia 10 stycznia 1995 r. skierowanego przez JCB SA do spółki Philippe MPT oraz pisma z dnia 31 stycznia 1996 r. skierowanego do JCB SA przez Pinault Equipement, Sąd stwierdził w pkt 98 zaskarżonego wyroku, że dokumenty te potwierdzają w znacznym stopniu istnienie ograniczających praktyk i podział rynku, przewidziane w standardowym porozumieniu dealerskim.

141 W tej kwestii JCB Service twierdzi, że Sąd dokonał błędnej analizy art. 2 porozumienia dotyczącego Francji, stwierdzając, że porozumienie to „zakazuje sprzedaży aktywnej oraz w wyraźny sposób zakazuje sprzedaży biernej poza przydzielonym terytorium". Ponadto według JCB Service Sąd miał powołać się na dowody w oczywisty sposób nieprzydatne do udowodnienia zarzucanego ograniczenia.

142 Należy stwierdzić, że sporna decyzja nie opiera się na rzekomym wyraźnym zakazie znajdującym się w samym porozumieniu dealerskim, lecz na sposobie, w jaki faktycznie był stosowany. Taka konkluzja wynika z motywów 111–114 tej decyzji, a w szczególności z motywu 146 tej decyzji, w której Komisja stwierdziła, że „[porozumienie] między [grupą] JCB a jej autoryzowanymi sprzedawcami, w formie faktycznie stosowanej, ogranicza lub nie pozwala tym ostatnim na sprzedaż poza terytorium, które zostało im przydzielone".

143 W tych okolicznościach ważność spornej decyzji w niczym nie została wzruszona. Wynika stąd, że argument wysunięty w tej sytuacji przez JCB Service jest nieskuteczny i tym samym musi zostać oddalony.

144 Jeżeli chodzi o argumenty JCB Service, według których Sąd powołać się miał na dowody nieprzydatne do udowodnienia istnienia naruszenia, a mianowicie faks JCB SA do autoryzowanego sprzedawcy z dnia 21 czerwca 1988 r. oraz pismo z dnia 31 stycznia 1996 r. skierowane do JCB SA przez Pinault Equipement, trzeba stwierdzić, że JCB Service ponownie kwestionuje ocenę faktów dokonaną przez Sąd w przedmiocie istnienia zakazanych praktyk bez wykazania najmniejszego choćby zniekształcenia dowodów.

145 To samo stwierdzić należy w odniesieniu do eksportu równoległego na całym obszarze geograficznym, o którym mowa, jeżeli chodzi o argument, zgodnie

z którym Sąd w pkt 106 i 107 zaskarżonego wyroku błędnie miał ocenić dokumenty, które analizował, a mianowicie pismo z dnia 2 czerwca 1992 r., które JCB Sales przesłało Watling JCB oraz dwa faksy z dnia 11 i 15 maja 1995 r. od niemieckiej spółki zależnej JCB Germany.

146 W istocie w pkt 107 zaskarżonego wyroku Sąd, w ramach swobody, jaką dysponuje, jednak nie dopuszczając do zniekształceń, uznał z jednej strony, że dowody wskazują na to, że JCB Service ma politykę podziału rynków swych dystrybutorów oraz rynków krajowych, która prowadzi do zakazywania w generalny sposób wszelkiej sprzedaży poza terytorium, niezależnie od tego, czy dotyczy to eksportu równoległego na marginesie jej sieci dystrybucji, czy też nie, a z drugiej strony że zachowanie, o którym mowa, wzmacnia ograniczenia nałożone na sprzedaż bierną.

147 Z powyższego wynika zatem, że należy oddalić wszystkie argumenty wysunięte przez JCB Service, mające na celu zakwestionowanie pierwszego elementu naruszenia.

— W przedmiocie drugiego elementu naruszenia dotyczącego ograniczeń źródeł dostaw autoryzowanych sprzedawców mających siedzibę we Francji i Włoszech oraz zakazów wzajemnych dostaw między autoryzowanymi sprzedawcami

148 Sąd stwierdził w pkt 112 zaskarżonego wyroku, że jeżeli chodzi o Francję, art. 2 standardowego porozumienia dealerskiego nakłada, jako zasadniczy warunek tego porozumienia, obowiązek zaopatrywania się w produkty i części grupy JCB wyłącznie we francuskiej spółce zależnej JCB SA oraz w JCB Service.

149 Jak wynika z tego samego punktu wyroku, we Włoszech art. 4 porozumienia w sprawie dystrybucji zakazuje dystrybutorom sprzedaży lub uczestnictwa bezpośrednio lub pośrednio w sprzedaży produktów innych niż produkty grupy JCB,

a art. 6 tego porozumienia nakłada na nich obowiązek zaopatrywania się w części zamienne i inne produkty pomocne przy naprawach produktów grupy JCB wyłącznie w JCB SpA, chyba że wcześniej udzielona zostanie przez JCB Service zgoda na piśmie w przypadkach, o których mowa w tych dwóch artykułach.

150 Uznając, że klauzule powyższych porozumień mają na celu ograniczenia, Sąd przeanalizował w pkt 115 zaskarżonego wyroku dokumenty, na których Komisja oparła się dla stwierdzenia wystąpienia naruszenia we Francji, a mianowicie pismo z dnia 21 czerwca 1996 r. skierowane przez JCB SA do Sem-Cedima, jednego ze swych autoryzowanych sprzedawców oraz inne pismo z dnia 10 lutego 1999 r. od autoryzowanego sprzedawcy we Francji. Stosownie do tego samego punktu zaskarżonego wyroku dokumenty te potwierdzają wprowadzenie w życie porozumień i występowanie we Francji ograniczeń źródeł dostaw uprawnionych przedstawicieli grupy JCB.

151 Jeżeli chodzi o Włochy, Sąd stwierdził w pkt 116 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie posłużyła się — przy ocenie, czy drugi element naruszenia został udowodniony — dowodami innymi niż postanowienia porozumienia, i w tej kwestii JCB Service podniosła, że Komisja nie mogła jej ukarać za klauzule, które jej zdaniem nie były interpretowane i stosowane w sposób rygorystyczny, bez wykazania, że rzeczywiście je stosowano.

152 Dokonawszy tego uściślenia, Sąd uznał w pkt 117 zaskarżonego wyroku, że okoliczność, iż klauzule ograniczające konkurencję miały nie być ściśle interpretowane i stosowane, jest bez znaczenia, jeżeli chodzi o kwestię ustalenia lub wykluczenia zarzucanego naruszenia. W tym samym punkcie, opierając się na orzecznictwie Trybunału, Sąd dodał, że brak analizy skutków porozumienia w spornej decyzji nie stanowi zatem sam w sobie braku wzruszającego tę decyzję, jeżeli pamięta się, że antykonkurencyjny cel lub skutek porozumienia uwzględnia się alternatywnie, a nie kumulatywnie.

153 W takich okolicznościach Sąd stwierdził w pkt 118 zaskarżonego wyroku, że Komisja prawidłowo uznała, że element naruszenia dotyczący ograniczenia źródeł dostaw w odniesieniu do zakupów produktów umownych przez autoryzowanych sprzedawców działających we Francji i we Włoszech został wykazany.

154 W tej kwestii JCB Service podnosi, że Sąd naruszył prawo w odniesieniu do obowiązujących uregulowań wspólnotowych, a konkretnie rozporządzenia nr 1983/83 oraz rozporządzenia Komisji nr 67/67/EWG z dnia 22 marca 1967 r. dotyczącego zastosowania art. [81] ust. 3 traktatu do kategorii porozumień o wyłączności (Dz.U. 57, str. 849). W istocie jej zdaniem możliwe było wyłączenie w odniesieniu do całej kategorii, w oparciu o rozporządzenia nr 67/67 i nr 1983/83.

155 Należy przypomnieć, że JCB Service twierdziła przed Sądem, że zarzut, zgodnie z którym porozumienia wprowadzały ograniczenia dotyczące źródeł dostaw uprawnionych dystrybutorów we Francji i we Włoszech, zobowiązując ich do zaopatrywania się wyłącznie w krajowej spółce zależnej JCB Service i zakazując im dokonywania dostaw krzyżowych między uprawnionymi dystrybutorami, wynika z błędnej wykładni porozumień przez Komisję, jako że celem spornych klauzul jest wyłącznie zapewnienie, by dystrybutorzy wprowadzali do obrotu tylko produkty grupy JCB. Ponadto JCB Service utrzymywała, że Komisja nie przeanalizowała, czy kwestionowane klauzule faktycznie były stosowane.

156 Należy zatem stwierdzić, że argumenty podniesione przez JCB Service na poparcie przed Trybunałem zarzutu są nowe i stąd niedopuszczalne. Trzeba bowiem przypomnieć, jak wskazano w pkt 114 niniejszego wyroku, że w postępowaniu odwoławczym kompetencje Trybunału ograniczone są do oceny rozstrzygnięcia prawnego w kwestii zarzutów i argumentów roztrząsanych przez Sąd Pierwszej Instancji.

157 Z całości powyższych rozważań wynika, że należy oddalić argumenty JCB Service zmierzające do zakwestionowania drugiego elementu naruszenia i tym samym częściowo odrzucić pierwszą część drugiego zarzutu jako niedopuszczalną, a w pozostałej części oddalić ją jako bezzasadną.

W przedmiocie drugiej części

158 Sąd przede wszystkim stwierdził w pkt 160 zaskarżonego wyroku, że ze spornej decyzji wynika, iż Komisja oddaliła wniosek o wyłączenie złożony w 1973 r. z uwagi na to, że analiza tego wniosku wymagała oceny całości systemu dystrybucji grupy JCB, która miała być niemożliwa z uwagi na fragmentaryczność zgłoszeń i ponieważ porozumienia oraz praktyki grupy JCB zawierały ograniczenia dla konkurencji i nie spełniały kumulatywnych przesłanek, o których stanowi art. 81 ust. 3 WE, pozwalających na wyłączenie. Według Sądu wniosek ten dotyczył jedynie standardowego porozumienia dotyczącego Irlandii, Szwecji oraz Wysp Normandzkich i pochodził od JCB Sales.

159 Dokonawszy tego uściślenia, Sąd uznał w pkt 161 zaskarżonego wyroku, że strony przedyskutowały przed nim kwestię, czy w ogóle system dystrybucji grupy JCB mógł być przedmiotem decyzji na podstawie art. 81 ust. 3 WE i że kwestia ta była przedmiotem analizy w motywach 201–222 spornej decyzji.

160 Sąd dodał jednak, że wyłączenie mogło w każdym razie być przyznane tylko dla prawidłowo zgłoszonego porozumienia, dla którego złożono wniosek, i że w tej kwestii wniosek JCB Service zmierzał do stwierdzenia nieważności art. 2 spornej decyzji, który oddala wniosek złożony w 1973 r. Według Sądu zasadność wniosku o wyłączenie trzeba oceniać tylko w odniesieniu do porozumienia, o którym mowa w pkt 160 zaskarżonego wyroku, bez konieczności dokonania analizy przez Sąd, czy wyłączenie takie mogło zostać udzielone w odniesieniu do całości porozumień przesłanych przez grupę JCB Komisji.

161 Po drugie, po stwierdzeniu w pkt 164 zaskarżonego wyroku, że porozumienie, o którym mowa, nie mogło być objęte systemem wyłączeń w odniesieniu do

kategorii, o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (EWG) nr 123/85 z dnia 12 grudnia 1984 r. dotyczącym zastosowania art. [81] ust. 3 traktatu EWG do niektórych kategorii porozumień dotyczących dystrybucji i serwisowania pojazdów silnikowych (Dz.U. 1985, L 15, str. 16), zastąpionego przez rozporządzenie Komisji (WE) nr 1475/95, Sąd przeanalizował, czy porozumienie, o którym mowa, objęte jest wyłączeniem indywidualnym na podstawie art. 81 ust. 3 WE.

162 W tej kwestii Sąd uznał w pkt 165 zaskarżonego wyroku, że tego rodzaju możliwość przewidziana została dla przypadków, w których porozumienia lub przedmiotowe praktyki przyczyniłyby się do usprawnienia produkcji lub dystrybucji produktów bądź do popierania postępu technicznego lub gospodarczego, przy zastrzeżeniu dla użytkowników słusznej części zysku, który z tego wynika, bez nakładania na zainteresowane przedsiębiorstwa ograniczeń, które nie są niezbędne do osiągnięcia tych celów, ani umożliwiania przedsiębiorstwom eliminowania konkurencji w stosunku do znacznej części danych produktów. Uściślił ponadto w tym samym punkcie zaskarżonego wyroku, że w spornej decyzji Komisja uznała, że kombinacja selektywności i wyłączności właściwa dla systemu dystrybucji grupy JCB pociągała za sobą kumulację ograniczeń, które nie były niezbędne, bez jednoczesnego zbilansowania tych ograniczeń korzyściami, w szczególności dla konsumentów.

163 Tymczasem, jak wynika z pkt 166 zaskarżonego wyroku, JCB Service ogranicza się do ogólnego stwierdzenia, że porozumienia dotyczące dystrybucji spełniały wymogi objęcia ich wyłączeniem, bez dokładnego określenia, jakie korzyści niosło ze sobą porozumienie, o którym mowa, by objąć je taką decyzją. Ponadto, jak wynika z tego samego punktu zaskarżonego wyroku, JCB Service zadowala się podniesieniem, że porozumienie to nie jest dla konsumentów niekorzystne i że Komisja nie wykazała, by nie dawało ono korzyści, lecz nigdzie nie wskazuje tych korzyści i uzasadnień dla wprowadzonych ograniczeń.

164 Wreszcie, jeżeli chodzi o decyzje Komisji przyznające wyłączenia indywidualne w przypadku systemów dystrybucji stanowiących kombinację wyłączności

i selektywności, na które powołuje się JCB Service dla poparcia swego zarzutu, tj. decyzję Komisji 75/73/EWG z dnia 13 grudnia 1974 r. dotyczącą zastosowania art. [81] traktatu EWG (IV/14.650 — Bayerische Motoren Werke AG) (Dz.U. 1975, L 29, str. 1, zwaną dalej „decyzją BMW") oraz decyzję Komisji 85/559/EWG z dnia 27 listopada 1985 r. dotyczącą zastosowania art. [81] traktatu EWG (IV/30.846 — Ivoclar) (Dz.U. L 369, str. 1, zwaną dalej „decyzją Ivoclar"), a także komunikat Komisji 93/C 275/03 stosownie do art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 17 — Sprawa nr IV/34.084 — Sony España SA (Dz.U. 1993, C 275, str. 3), Sąd stwierdził w pkt 167 zaskarżonego wyroku, że rozstrzygnięć w tych sprawach nie można zastosować do systemu dystrybucji grupy JCB.

165 W istocie, jak wynika z tego samego punktu zaskarżonego wyroku, w przypadku decyzji BMW sprzedaż aktywna poza terytorium nie była zakazana ani a fortiori sprzedaż pasywna oraz dostawy w obrębie sieci. Ponadto w odniesieniu do systemu dystrybucji Ivoclar poproszono zainteresowaną o wybór między modelem wyłącznym a modelem selektywnym. Wreszcie Sony España SA miała tylko jeden element ograniczający, wspólny z systemem dystrybucji grupy JCB.

166 W świetle powyższego Sąd stwierdził w pkt 168 zaskarżonego wyroku, że JCB Service nie wykazała, by jej porozumienie mogło być objęte systemem wyłączenia w odniesieniu do kategorii, o którym mowa w rozporządzeniu nr 123/85, zastąpionym przez rozporządzenie nr 1475/95, ani tym bardziej nie wykazała, że mogła zostać objęta decyzją o indywidualnym wyłączeniu, na podstawie art. 81 ust. 3 WE.

167 JCB Service twierdzi przede wszystkim, że Sąd dopuścił się oczywistego błędu w ocenie zakresu wnioskowanego wyłączenia indywidualnego, ograniczając, jak wynika z pkt 161 zaskarżonego wyroku, analizę wniosku o wyłączenie do jednego tylko ze zgłoszonych porozumień.

168 Należy stwierdzić, że po uściśleniu w motywach 197–200, że żadne wyłączenie w odniesieniu do kategorii nie może być przyznane na podstawie rozporządzeń nr 1983/83, nr 1475/95 i nr 2790/1999, Komisja dokonała następnie analizy, czy na podstawie art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 17 mogła przyznać wyłączenie indywidualne na podstawie art. 81 ust. 3 WE.

169 Po przypomnieniu w motywie 202 spornej decyzji, że żadna decyzja na podstawie art. 81 ust. 3 WE nie mogła być wydana w odniesieniu do ograniczających porozumień lub praktyk uzgodnionych, które nie zostały zgodnie z prawem zgłoszone, Komisja przeanalizowała w motywach 207–220 tej decyzji, czy kumulatywne przesłanki wyżej wspomnianego przepisu były spełnione w odniesieniu do faktycznych porozumień lub praktyk uzgodnionych.

170 Stwierdziwszy w motywie 221 spornej decyzji, że w tym konkretnym przypadku tak nie jest, Komisja uznała w następnym motywie, że żadne wyłączenie nie mogło zostać przyznane, nawet gdyby JCB Service zgłosiła porozumienia w takiej formie, w jakiej były one stosowane.

171 Z powyższego wynika, że Komisja przeanalizowała, z punktu widzenia zastosowania art. 81 ust. 3 WE, całość porozumień lub stosowanych praktyk uzgodnionych. Sąd nie zakwestionował oceny Komisji w tej kwestii. W tych okolicznościach argument dotyczący odniesienia się w pkt 160 i 161 zaskarżonego wyroku do samego tylko porozumienia dotyczącego Irlandii, Szwecji i Wysp Normandzkich musi zostać oddalony.

172 Z powyższego wynika, że pierwszy zarzut podniesiony przez JCB Service musi zostać oddalony.

173 JCB Service wskazuje po drugie na sprzeczność w zaskarżonym wyroku dotyczącą oddalenia jej wniosku o wyłączenie.

174 Z jednej strony Sąd miał uznać odpowiednio w pkt 133, 145 i 154 zaskarżonego wyroku, że nie wykazano trzech następujących naruszeń:

— ustalenie rabatów lub cen odsprzedaży stosowanych przez odsprzedawców mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie i we Francji;

— narzucenie prowizji serwisowej w sprzedaży dokonanej przez dystrybutorów mających siedzibę w Zjednoczonym Królestwie do innych państw członkowskich według widełek ustalonych przez JCB Service, oraz

— cofnięcie systemu wsparcia handlowego wielokrotnych transakcji dla przedstawicieli ze Zjednoczonego Królestwa w przypadku sprzedaży poza terytorium, co uzależniło wynagrodzenie autoryzowanych sprzedawców od geograficznego przeznaczenia sprzedaży.

175 Z drugiej strony Sąd miał ponadto potwierdzić oddalenie wniosku o wyłączenie, opierając się w zaskarżonym wyroku na motywach 201–222 spornej decyzji, motywach, które zdaniem JCB Service dotyczyły tych trzech elementów naruszenia.

176 Należy stwierdzić, że Sąd w pkt 160–169 zaskarżonego wyroku zbadał prawidłowość analizy Komisji w przedmiocie wniosku JCB Service o indywidualne wyłączenie i nie zakwestionował jej.

177 W tej kwestii należy stwierdzić przede wszystkim, że w motywie 209 spornej decyzji Komisja odniosła się do okoliczności, że zbieg wyłączności terytorialnej i zakazu sprzedaży nieuprawnionym dystrybutorom, mogącym konkurować z autoryzowanymi sprzedawcami, a także wyłączny zakup części dla autoryzowanych sprzedawców uniemożliwia lub ogranicza rozwój rynku utrzymania, napraw oraz dostarczania części zamiennych w optymalnych warunkach bezpieczeństwa, który różni się od rynku sprzedaży nowych maszyn. W tym samym motywie dodała ona, że odnośnie do lokalnej siły handlowej, jaką dysponuje autoryzowany sprzedawca, jeżeli chodzi o dostawę w krótkich terminach, ów zbieg przeważa nad korzyściami, które mógłby odnieść użytkownik, jeżeli weźmie się pod uwagę w szczególności znaczną część rynku ładowarek łopatowych opanowaną przez JCB Service.

178 W motywach 214 i 215 spornej decyzji Komisja następnie uznała, że w systemie dystrybucji wyłącznej sprzedaż bierna powinna być dozwolona dla uniknięcia sytuacji, w której niedogodności w odniesieniu do konkurencji przeważają nad zaletami, oraz że w obrębie wspólnego rynku zbieg wyłączności terytorialnej, ograniczenia sprzedaży aktywnej i biernej, a także selektywnej dystrybucji w ramach grupy JCB nie może być uznany za niezbędny do poprawy dystrybucji maszyn budowlanych i ziemnych, w których JCB Service posiada 45-procentowy udział na rynku wspólnotowym ładowarek łopatowych. W szczególności Komisja stwierdziła, że w przeciwieństwie do pojazdów samochodowych maszyny te w większości użytkowane są na ograniczonych obszarach geograficznych i nie przemieszczają się na długich dystansach i w różne miejsca.

179 Wreszcie w motywie 218 Komisja uznała, że dla usprawnienia dystrybucji przy jednoczesnym zapewnieniu użytkownikom korzyści z zalet, jakie niosą ze sobą rygorystyczne normy bezpieczeństwa, nie jest niezbędne ograniczenie dostaw maszyn i części grupy JCB do uprawnionych dystrybutorów lub do użytkowników końcowych ani przydzielanie na wyłączność terytoriów, poza którymi sprzedaż aktywna oraz a fortiori sprzedaż bierna nie są możliwe.

180 Z powyższego wynika, że przy analizie spełnienia kumulatywnych przesłanek z art. 81 ust. 3 WE Komisja odniosła się w każdym razie do elementów koniecznych dwóch pierwszych elementów naruszenia, o których mowa w art. 1 spornej decyzji. W tych okolicznościach żadna sprzeczność nie może być podniesiona dla zakwestionowania oddalenia wniosku o wyłączenie.

181 Stąd drugi zarzut podniesiony przez JCB Service także musi zostać oddalony.

182 JCB Service uważa, po trzecie, że Sąd popełnił błąd w ocenie, gdy stwierdził w pkt 166 zaskarżonego wyroku, że nie wskazała ona konkretnych korzyści wynikających z jej porozumień w sprawie dystrybucji. W tej kwestii podnosi ona, że przedmiotowe korzyści zostały już omówione w motywach 207 i 208 spornej decyzji i że Sąd w oczywisty sposób pominął ten element.

183 Na wstępie wskazać trzeba, że stwierdzenie Sądu w pkt 166 zaskarżonego wyroku — zgodnie z którym JCB Service nie określa, jakie konkretne korzyści zawierało porozumienie, o którym mowa, dla objęcia go decyzją o wyłączeniu — jest błędne.

184 W istocie, jak to wynika z motywu 207 spornej decyzji, Komisja przyznała, że niektóre korzyści wspólne dla niektórych kategorii porozumień w sprawie dystrybucji, np. dystrybucji wyłącznej, zakupu i wyłącznej dystrybucji pojazdów samochodowych, można wywnioskować z warunków dystrybucji grupy JCB faktycznie stanowiących kombinację postanowień występujących w tych trzech kategoriach.

185 Ponadto w motywie 208 spornej decyzji Komisja wskazała, że prawidłowo użytkownicy otrzymują słuszną część obiektywnych korzyści, które zostały wskazane, i że troska o wybór dystrybutorów w zależności od ich zdolności zapewnienia kupującym produkty grupy JCB najwyższej jakości usług jest uzasadniona.

186 Jednakże należy przypomnieć, że — jak wynika z orzecznictwa — jeśli z uzasadnienia wyroku Sądu wynika naruszenie prawa wspólnotowego, lecz jego rozstrzygnięcie okazuje się mieć oparcie w reszcie uzasadnienia, odwołanie musi być oddalone (wyrok z dnia 2 grudnia 2004 r. w sprawie C-226/03 P José Martí Peix przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-11421, pkt 29).

187 W tej kwestii trzeba przypomnieć, że jak to wynika z orzecznictwa, by wniosek o wyłączenie indywidualne został uwzględniony na podstawie art. 81 ust. 3 WE, przesłanki określone w tym przepisie muszą być spełnione łącznie (zob. postanowienie z dnia 25 marca 1996 r. w sprawie C-137/95 P SPO i in. przeciwko Komisji, Rec. str. I-1611, pkt 34).

188 Tymczasem, niezależnie od zasadności zarzutu JCB Service w tym konkretnym przypadku, nie wykazuje ona przy użyciu innych argumentów, że ustalenie znajdujące się w motywie 221 spornej decyzji, zgodnie z którym kumulatywne przesłanki zastosowania art. 81 ust. 3 WE nie są w tym konkretnym stanie faktycznym spełnione, jest błędne i że tym samym przez akceptację stanowiska Komisji w tej kwestii Sąd dopuścił się naruszenia prawa.

189 Wynika stąd, że należy również oddalić zarzut trzeci podniesiony przez wnoszącą odwołanie.

190 JCB Service podnosi, po czwarte, że Sąd w pkt 167 zaskarżonego wyroku dokonał błędnej wykładni reguł dotyczących wyłączeń. W istocie jej zdaniem nie występowało ograniczenie w sprzedaży biernej, i tym samym zasady wypracowane w sprawach, w których wydane zostały decyzje BMW i Ivoclar, powinny mieć per analogiam zastosowanie w niniejszej sprawie i w konsekwencji powinny one wystarczyć, by wyłączenie, o które zawnioskowano zostało przyznane.

191 Należy stwierdzić, że w swoim zarzucie JCB Service ogranicza się do zakwestionowania oceny faktów dokonanej przez Sąd, twierdząc, że ten ostatni powinien był dojść, w świetle ww. decyzji BMW i Ivoclar, do przeciwnego wniosku niż ten znajdujący się w pkt 167 zaskarżonego wyroku. Jednakże w tej kwestii JCB Service nie podnosi żadnego argumentu pozwalającego na stwierdzenie, że Sąd dopuścił się jakiegokolwiek zniekształcenia okoliczności faktycznych lub w tym konkretnym przypadku naruszył prawo.

192 W tych okolicznościach i stosownie do orzecznictwa przywołanego w pkt 106–108 niniejszego wyroku zarzut czwarty podniesiony przez JCB Service należy odrzucić jako niedopuszczalny.

193 Z powyższego wynika, że należy również oddalić drugą część drugiego zarzutu oraz w odniesieniu do całego zarzutu częściowo go odrzucić jako niedopuszczalny, a w pozostałej części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego

194 Ów trzeci zarzut dzieli się na dwie części. Każda z tych części zawiera różne szczegółowe zarzuty. JCB Service twierdzi, że Sąd naruszył art. 15 rozporządzenia nr 17 i w tej kwestii podnosi z jednej strony naruszenie niektórych podstawowych zasad, a z drugiej naruszenie norm dotyczących ustalenia wysokości nałożonej grzywny.

W przedmiocie części pierwszej

195 Przede wszystkim Sąd stwierdził w pkt 176 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie mogła bez naruszenia postanowień art. 15 ust. 5 lit. a) rozporządzenia nr 17 nałożyć na JCB Service grzywny w odniesieniu do porozumień zgłoszonych w 1973 i 1975 r. Według Sądu zgodność z prawem zaskarżonej decyzji w tej kwestii winna być przeanalizowana wyłącznie przez odniesienie do elementów naruszenia, których dotyczy zgłoszenie i które Sąd uznaje za udowodnione. Chodzi z jednej strony o pierwszy element naruszenia — dotyczący ograniczeń nałożonych na sprzedaż bierną, o których mowa w art. 1 lit. a) spornej decyzji, które związane są z porozumieniami zgłoszonymi dla Zjednoczonego Królestwa — wynikający z klauzuli nr 4 tych porozumień oraz z drugiej strony drugi element naruszenia, jakim są ograniczenia źródeł zaopatrzenia, o którym mowa w art. 1 lit. b) spornej decyzji, którego według Sądu zgłoszenie nie dotyczy.

196 W tych okolicznościach Sąd uznał w pkt 177 zaskarżonego wyroku, że klauzula nr 4 zastosowana została w sposób odmienny, niż wynika to z jej brzmienia, gdyż jej zakres został rozszerzony w taki sposób, by obejmowała ona generalny zakaz dla dystrybutorów sprzedaży poza ich terytorium, w szczególności eksportu. Stwierdził także, że ponieważ praktyki, które spowodowały nałożenie grzywny, nie mieszczą się w ramach postanowień zgłoszonych porozumień, przepisy art. 15 ust. 5 lit. a) rozporządzenia nr 17 nie zostały naruszone.

197 W tej kwestii JCB Service twierdzi, że Sąd naruszył prawo, ponieważ badając kwestię grzywny, nie uwzględnił należycie naruszenia z jednej strony zasady dobrej administracji, biorąc pod uwagę obowiązek Komisji wydania decyzji w rozsądnym terminie, a z drugiej strony ochrony uzasadnionych oczekiwań JCB Service. W istocie pismo Komisji z dnia 13 stycznia 1976 r., a także decyzje władz i sądów krajowych miały wzbudzić w JCB Service przekonanie, że wysoce prawdopodobne było przyznanie spornym porozumieniom wyłączenia, o które złożono wniosek, i tym samym, że uniknie ona ewentualnej grzywny.

198 Jeżeli chodzi o naruszenie zasady dobrej administracji w odniesieniu do obowiązku Komisji przyjęcia decyzji w rozsądnym terminie, należy stwierdzić, że w zarzucie tym JCB Service wytyka zasadniczo Sądowi brak wyciągnięcia konsekwencji wobec nałożenia przez Komisję w tym konkretnym przypadku grzywny bez uwzględnienia okoliczności, że sporna decyzja wydana została z przekroczeniem rozsądnego terminu.

199 Tymczasem, jak stwierdzono w pkt 77–79 niniejszego wyroku, JCB Service nie może domagać się w tym konkretnym przypadku stwierdzenia nieważności spornej decyzji z uwagi na wydanie jej z przekroczeniem rozsądnego terminu, jako że prawo do obrony nie zostało naruszone. Stąd ów pierwszy zarzut musi zostać oddalony.

200 Jeżeli zaś chodzi o naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, należy uściślić, że zarzut JCB Service zmierza do wykorzystania przepisu art. 15 ust. 5 lit. a) rozporządzenia nr 17. Tymczasem zarzut taki należy oddalić jako w oczywisty sposób bezzasadny w odniesieniu do porozumień, które nie zostały prawidłowo zgłoszone.

201 Następnie, odpowiadając na argument JCB Service, jakoby nałożona grzywna miała być nieproporcjonalna, w szczególności w porównaniu z grzywnami nałożonymi w takim samym postępowaniu na przedsiębiorstwa takie jak Volkswagen AG i Opel Nederland BV [decyzje Komisji: 98/273/WE z dnia 28 stycznia 1998 r. w sprawie stosowania art. [81] traktatu WE (IV/35.733 — VW) (Dz.U. L 124, str. 60) oraz 2001/146/WE z dnia 20 września 2000 r. w sprawie stosowania art. [81] traktatu WE (Sprawa COMP/36.653 — Opel) (Dz.U. 2001, L 59, str. 1)], Sąd stwierdził w pkt 187 zaskarżonego wyroku, że niezależnie od porównań, do których Komisja mogła się uciec dla ustalenia wysokości nałożonej na JCB Service grzywny, elementy te mają charakter wyłącznie informacyjny z uwagi na to, że okoliczności faktyczne spraw, takie jak rynki, produkty, kraje, przedsiębiorstwa i brane pod uwagę okresy nie są identyczne.

202 W konsekwencji Sąd uznał w pkt 189 wyroku, że okoliczność, iż kwota grzywny nałożonej na Volkswagen AG, Opel Nederland BV i JCB Service odpowiada różnym procentom obrotów każdego z nich, nie wskazuje w tym konkretnym przypadku na dyskryminację w traktowaniu odwołującej się.

203 W tej kwestii JCB Service twierdzi jednak, że Sąd naruszył zasadę równego traktowania, nie odpowiadając na argument, że grzywna była nieproporcjonalna w porównaniu z grzywnami nałożonymi w porównywalnych okolicznościach w decyzjach w sprawach Volkswagen AG i Opel Nederland BV.

204 Na wstępie należy stwierdzić, że wbrew temu, co twierdzi w tej sprawie JCB Service, Sąd udzielił jasnej odpowiedzi na jej zarzuty w pkt 187–189 zaskarżonego wyroku.

205 Ponadto trzeba stwierdzić, że swymi argumentami JCB Service nie zmierza do zakwestionowania utrwalonego orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji, i że decyzje dotyczące innych spraw mają jedynie charakter informacyjny, jeżeli chodzi o istnienie dyskryminacji.

206 Z powyższego wynika, że należy oddalić szczegółowe zarzuty podniesione przez JCB Service i tym samym pierwszą część niniejszego zarzutu.

W przedmiocie drugiej części

207 Na wstępie należy stwierdzić, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału wytycznych nie można uznać za normę prawną, której w każdej sytuacji musi przestrzegać administracja, lecz za regułę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z zasadą równego traktowania (wyrok z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P oraz C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-5425, pkt 209).

208 Przyjmując takie reguły postępowania i ogłaszając poprzez publikację, że będzie je stosować od tej pory do przypadków w nich przewidzianych, Komisja sama sobie wyznacza granice uznania i nie może odejść od tych reguł bez narażania się na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa, takich jak zasada równego traktowania lub zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań (ww. wyrok w sprawie Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 211).

209 Ponadto przypomnieć należy, że zgodnie z tym samym orzecznictwem wytyczne determinują w sposób ogólny i abstrakcyjny metodologię, którą Komisja sobie narzuca dla ustalenia kwoty grzywien nakładanych na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 17. Owe wytyczne, przy których pisaniu Komisja posłużyła się kryteriami wypracowanymi w orzecznictwie Trybunału, gwarantują pewność prawną przedsiębiorstw (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 213).

210 W świetle tego właśnie orzecznictwa należy ocenić argumenty wysunięte przez JCB Service, zmierzające do wykazania, że Sąd błędnie nie wyciągnął konsekwencji z rzekomego naruszenia przez Komisję wytycznych.

211 Przede wszystkim, jeżeli chodzi o wagę naruszenia, należy stwierdzić, że we wszystkich wersjach językowych, z wyjątkiem wersji angielskiej, w której używa się terminu „poważne" w odniesieniu do naruszeń, o których mowa, stosownie do pkt 182 zaskarżonego wyroku, naruszenia te można określić jako „bardzo poważne" z uwagi na negatywny wpływ, jaki mają na prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego, w szczególności przez zamiar i skutek w postaci podziału rynków krajowych co już samo w sobie stanowi uzasadnienie dla wysokiej grzywny. Jak wynika z następnego punktu tego wyroku, JCB Service jest przedsiębiorstwem o relatywnie dużym znaczeniu we Wspólnocie i w sektorze, o którym mowa, i tym samym Komisja nie dopuściła się błędu przy ocenie wpływu naruszenia na rynkach krajowych, o których mowa, na określenie wysokości grzywny.

212 Jeżeli chodzi następnie o czas trwania naruszenia, z pkt 184 zaskarżonego wyroku wynika, że obejmował on okres 10 lat. W tej kwestii Sąd stwierdził w pkt 185 zaskarżonego wyroku, że „[d]wa elementy naruszenia występowały jednocześnie przez połowę tego okresu. A JCB Service podkreśliła, że tylko przez okres pięciu lat wszystkie elementy naruszenia — zredukowane do dwóch — były spełnione. Jednakże ograniczenia nałożone na eksport, składające się na pierwszy element naruszenia, leżące w samym centrum systemu dystrybucji [grupy] JCB mają zasadnicze znaczenie, z czego w logiczny sposób wypływają ograniczenia źródeł dostaw, składające się na drugi element naruszenia. [...] [Z]ważywszy na duże znaczenie pierwszego elementu naruszenia, dotyczącego centralnego aspektu systemu dystrybucji [grupy] JCB, nie można uznać, by czas trwania naruszenia określić należało na mniej niż dziesięć lat".

213 Wreszcie, jeżeli chodzi o okoliczność, że Komisja odmówiła uwzględnienia szczególnych okoliczności łagodzących, to, jak wynika z pkt 190 zaskarżonego wyroku, JCB Service nie mogła skutecznie twierdzić, że brak formalnego stanowiska Komisji w przedmiocie tych porozumień oznaczał „dorozumianą zgodę", jako że takie podejście jest obce wspólnotowemu prawu konkurencji.

214 Ponadto zgodnie z brzmieniem tego samego punktu zaskarżonego wyroku JCB Service nie mogła także powołać się na wyżej wspomniane orzeczenie irlandzkiego organu ds. konkurencji ani na wyrok cour d'appel de Paris. Podobnie, według Sądu, skoro oddalenie wniosku JCB Service o wyłączenie uznane zostało za zasadne, żadna okoliczność łagodząca oparta na rzekomej zgodności systemu dystrybucji grupy JCB z prawem wspólnotowym w dziedzinie konkurencji nie może zostać stwierdzona w niniejszej sprawie.

215 JCB Service zasadniczo twierdzi po pierwsze, że Sąd błędnie uznał w pkt 182 zaskarżonego wyroku, że dwie formy praktyk antykonkurencyjnych stwierdzone w niniejszej sprawie uzasadniały same w sobie podwyższoną grzywnę z tytułu „bardzo poważnych" naruszeń. Niezależnie bowiem od ich formalnej kwalifikacji przedmiotowe naruszenia nie mogą zostać zakwalifikowane jako „bardzo poważne" naruszenia w świetle ich charakteru i rzeczywistego wpływu na rynek.

216 Wbrew temu, co twierdzi w tej kwestii JCB Service, stwierdzone naruszenia należą w oczywisty sposób do naruszeń określonych jako „bardzo poważne" w rozumieniu pkt 1A wytycznych i tym samym można za nie nałożyć karę przewidzianą za tego typu naruszenia.

217 W tej kwestii przypomnieć należy, że zgodnie z brzmieniem motywu 248 spornej decyzji porozumienia dealerskie, które, podobnie jak te JCB Service, mają na celu podział rynków krajowych w obrębie wspólnego rynku za pomocą szeregu ograniczeń w konkurencji, zagrażają prawidłowemu funkcjonowaniu jednolitego rynku, sprzeciwiają się podstawowym celom Wspólnoty i są od dziesięcioleci uznawane w praktyce decyzyjnej i w orzecznictwie za naruszenia art. 81 WE.

218 W motywach 249 i 250 spornej decyzji Komisja uznała, że stosowanie tych naruszeń zostało stwierdzone z całą pewnością w odniesieniu do autoryzowanych sprzedawców co najmniej kilku państw członkowskich, stanowiących zasadniczą część wspólnego rynku, że JCB Service jest dużym przedsiębiorstwem posiadającym znaczną siłę na niektórych rynkach produktów, gdzie stwierdzono naruszenie i na rynkach geograficznych, że ma faktyczną zdolność wyrządzenia poprzez swoje zachowanie znacznych szkód innym przedsiębiorcom działającym na rynku wtórnym oraz że posiada infrastrukturę, która powinna była pozwolić jej na stwierdzenie, że jej działalność narusza art. 81 WE.

219 W tych oto okolicznościach Komisja uznała w motywie 251 spornej decyzji, że naruszenia popełnione przez JCB Service są „bardzo poważne" i że należy za nie nałożyć grzywnę w wysokości 25 milionów EUR z uwagi na wagę naruszeń.

220 Z powyższego wynika, że Sąd prawidłowo nie wyciągnął wobec Komisji konsekwencji za zastosowanie przez nią w odniesieniu do naruszeń, o których mowa, grzywny odpowiadającej „bardzo poważnym" naruszeniom.

221 Jeżeli chodzi o to, że w pkt 182 wersji angielskiej zaskarżonego wyroku Sąd odwołuje się do naruszeń „poważnych" zamiast do „bardzo poważnych", trzeba stwierdzić, że chodzi tu o zwykły błąd pisarski. W istocie, poza tym, że termin „bardzo poważny" figuruje we wszystkich wersjach językowych zaskarżonego wyroku, trzeba stwierdzić, że użycie terminu „poważny" nie ma w tym konkretnym przypadku większego znaczenia, ponieważ bez żadnych wątpliwości z pkt 182 zaskarżonego wyroku wynika, że chodzi o naruszenia „bardzo poważne" w rozumieniu pkt 1A wytycznych, co uzasadnia podwyższoną grzywnę.

222 Po drugie, JCB Service twierdzi, że ustalając na dziesięć lat czas trwania naruszenia, Sąd dokonał, podobnie jak Komisja, błędnego wyliczenia tego okresu. W istocie trzeba było jej zdaniem ocenić czas trwania praktyki niezgodnej z prawem, o której mowa, z uwzględnieniem niezgodnego z prawem działania Komisji, które wywołało u JCB uzasadnione przeświadczenie, że jej sieć dystrybucji nie stanowiła naruszenia reguł konkurencji. W tym kontekście, biorąc po uwagę, że czas trwania praktyki niezgodnej z prawem jest czynnikiem uzasadniającym podwyższenie kwoty grzywny, czas trwania zakwestionowanych praktyk nie powinien być brany pod uwagę jako czynnik, który należy wykorzystać przy podwyższeniu kwoty tego, co wciąż pozostaje grzywną nieuzasadnioną.

223 Argument ten jest całkowicie bez znaczenia. Należy wskazać, że ocena Komisji odnośnie do stwierdzonego czasu trwania naruszenia dotyczy porozumień i praktyk, które nie zostały zgłoszone. W tych okolicznościach JCB Service nie może w żadnym wypadku sięgać po swe zarzuty do porozumień, które nie zostały zgłoszone stosownie do wymogów formalnych stawianych przez orzecznictwo, dla zakwestionowania zasadności dokonanej przez Komisję oceny czasu trwania naruszenia w odniesieniu do wytycznych.

224 W tej kwestii JCB Service twierdzi, że nie istnieje jednak żaden dowód na poparcie ustalenia, że rzekome naruszenia popełniane były na przestrzeni dziesięciu lat. W istocie w świetle przeanalizowanych dokumentów dotyczących dwóch elementów naruszenia uznanych za udowodnione w zaskarżonym wyroku, które sięgają 1992 r., Sąd nie mógł uznać, że okres naruszeń rozpoczął się w 1988 r., ani stwierdzić w pkt 184 zaskarżonego wyroku, że „Komisja wskazała na okoliczności związane z dwoma elementami naruszenia, które zostały udowodnione", i że „[d]owody, które poprzednio zostały przeanalizowane, znajdują się w aktach dotyczących całego badanego okresu" bez faktycznego przeprowadzenia analizy dowodów.

225 Należy stwierdzić, że w swym zarzucie JCB Service ogranicza się do krytyki Sądu za brak powtórzenia oraz przywołania dowodów pozwalających wykazać czas trwania naruszenia. Jednakże nie wskazuje ona, by Sąd dopuścił się naruszenia prawa w pkt 184 zaskarżonego wyroku, akceptując ustalenia Komisji dotyczące trwania naruszenia. W istocie JCB Service nie wysunęła żadnego argumentu, który wskazywałby, że ocena Komisji w tej kwestii wykracza poza pkt 1B wytycznych. Stąd argument ten trzeba oddalić.

226 Wreszcie JCB Service twierdzi, że Sąd nie wyciągnął konsekwencji z okoliczności, że Komisja nie uznała w tym konkretnym przypadku istnienia okoliczności łagodzących w rozumieniu pkt 3 wytycznych. Przede wszystkim posłużenie się praktykami rzekomo niezgodnymi z prawem miało nie być umyślnym działaniem ze strony JCB Service, lecz wynikiem zaniedbania i złego administrowania przez Komisję. Następnie JCB Service miała nie dopuścić się we Włoszech praktyki niezgodnej z prawem, którą jej się zarzuca. W końcu pismo z dnia 16 maja 1995 r., przywołane w pkt 93 niniejszego wyroku, stanowić ma szczególną okoliczność łagodzącą, a nie obciążającą.

227 Jeżeli chodzi o pierwszy z powyższych zarzutów, należy wskazać, że JCB Service opiera swą argumentację na okoliczności, że opóźnienie Komisji w odniesieniu do jej wniosku o wyłączenie miało wpływ na postępowanie w sprawie naruszenia wszczęte przez Komisję w odniesieniu do niezgłoszonych porozumień i praktyk. W konsekwencji jej zdaniem element ten winien być uznany za szczególną okoliczność łagodzącą przy ustalaniu ostatecznej kwoty grzywny.

228 Trzeba stwierdzić, że JCB Service na nowo próbuje wykazać związek proceduralny między zgłoszonymi porozumieniami a porozumieniami niezgłoszonymi w celu

zakwestionowania zasadności decyzji Komisji w sprawie kwoty nałożonej grzywny. Tymczasem związku takiego w oczywisty sposób nie ma i tym samym nie może on w żadnym wypadku uzasadniać istnienia okoliczności łagodzącej w rozumieniu pkt 3 wytycznych.

229 W odniesieniu do drugiego z powyższych zarzutów trzeba przypomnieć, że Sąd uznał w pkt 103 zaskarżonego wyroku, do którego odsyła również pkt 117 tego samego wyroku, że „w każdym razie, niezależnie od praktyki stosowania porozumień art. 81 ust. 1 WE zakazuje nawet występowania w umowach dotyczących dystrybucji klauzul mających na celu — lub skutkujących — ograniczenie sprzedaży. Takie klauzule są ograniczeniem dla konkurencji i ich stosowanie może być karane na podstawie art. 81 ust. 1 WE, jeżeli mogą one negatywnie wpłynąć na handel między krajami członkowskimi [...]. Okoliczność, że klauzula porozumienia mająca na celu ograniczenie konkurencji nie była stosowana przez strony, nie wystarczy do ominięcia zakazu z art. 81 ust. 1 WE".

230 Z powyższego wynika, że wbrew temu, co twierdzi JCB Service, Sąd nigdy nie stwierdził w zaskarżonym wyroku, by ta nie uciekała się do inkryminowanych praktyk we Włoszech. Ograniczył się za to do przywołania zarzutów JCB Service dla wyciągnięcia z nich odmiennej konkluzji. W tych okolicznościach należy również oddalić drugi zarzut podniesiony przez JCB Service.

231 W odniesieniu do trzeciego z powyższych zarzutów trzeba przypomnieć, że pismo z dnia 16 maja 1995 r. wskazuje, że zakaz importu równoległego byłby sprzeczny z decyzjami Komisji i orzecznictwem Trybunału. Chodzi tu w konsekwencji o dowód na to, że JCB Service była świadoma faktu, że jej zachowanie było niezgodne z art. 81 WE i tym samym nie może zostać uznane za szczególną okoliczność łagodzącą.

232 Z całości powyższych rozważań wynika, że Sąd nie naruszył prawa ani nie popełnił błędu w ocenie w pkt 190 zaskarżonego wyroku, akceptując stanowisko Komisji, zgodnie z którym przy obliczeniu grzywny nie było konieczności uwzględniania szczególnych okoliczności łagodzących.

233 Należy zatem oddalić drugą część trzeciego zarzutu oraz sam zarzut w całości jako bezzasadny i tym samym oddalić wnioski zmierzające do uchylenia zaskarżonego wyroku, jako że żaden z zarzutów nie został uwzględniony.

234 Ponieważ pozostałe wnioski odwołania sformułowane zostały na wypadek, gdyby Trybunał uchylił zaskarżony wyrok, należy oddalić odwołanie w całości.

W przedmiocie odwołania wzajemnego

235 Komisja podnosi, że Sąd naruszył prawo, jeżeli chodzi o wykładnię art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17, nie uwzględniając przy obliczaniu grzywny okoliczności obciążającej, o której mowa w spornej decyzji, a mianowicie kroków odwetowych podjętych przez JCB Service wobec dystrybutora, który złamał postanowienia art. 4 porozumienia w sprawie dystrybucji dla Zjednoczonego Królestwa (zakaz sprzedaży nieuprawnionym odsprzedawcom). W szczególności Komisja twierdzi, że chodzi o okoliczność obciążającą nie na podstawie zgłoszonej klauzuli nr 4, lecz ze względu na fakt, że ograniczający charakter tego postanowienia wzmocniony był przez sankcje pieniężne.

236 W tej kwestii należy przypomnieć, że Sąd ustalił w pkt 191 zaskarżonego wyroku, że Komisja uwzględniła okoliczności obciążające, uznając za taką sankcję pieniężną nałożoną przez JCB Service na Gunn JCB w związku z naruszeniem klauzuli nr 4, zakwalifikowaną jako „krok odwetowy" i że wskutek tego podwyższyła kwotę nałożonej grzywny o 864 000 EUR. Wskazał także, że nie zostało zakwestionowane, że Gunn JCB zachowała się sprzecznie ze swymi zobowiązaniami umownymi i że błędnie wypłacono jej wsparcie handlowe wielokrotnych transakcji, i, wreszcie, że JCB Service wyciągnęła konsekwencje z naruszenia postanowień umownych. Jednakże Sąd stwierdził, że klauzula, niezależnie od tego, czy zgodna z prawem, czy też nie, winna zostać objęta immunitetem dotyczącym grzywny wynikającym z art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17, ponieważ znajduje się ona w zgłoszonym porozumieniu.

237 W tych okolicznościach Sąd uznał w pkt 192 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie mogła w zgodzie z prawem nałożyć grzywny za zachowanie zakwalifikowane jako okoliczność obciążająca, lecz związane ze stosowaniem klauzuli prawidłowo zgłoszonego porozumienia. Komisja nie mogła zatem podwyższyć kwoty grzywny z uwzględnieniem rzekomych okoliczności obciążających.

238 JCB Service twierdzi, że Sąd nie naruszył prawa. Przede wszystkim odszkodowanie, jakiego JCB Service zażądała od jednego ze swych dystrybutorów, miało być sankcją wynikającą z wykonania tej klauzuli, a nie z zastosowania postanowienia, które nie zostało zgłoszone. Następnie żądanie odszkodowania miało być niezbędne dla zapewnienia ważności porozumienia w sprawie dystrybucji selektywnej i dla uniknięcia niezgodnej z prawem dyskryminacji dystrybutorów. Wreszcie żądanie, o którym mowa, miało zostać przez Komisję błędnie zakwalifikowane jako stanowiący okoliczność obciążającą „krok odwetowy", ponieważ zgodnie z brzmieniem wytycznych w przedmiocie obliczania grzywien „krokami retorsyjnymi" są kroki podjęte wobec „innych przedsiębiorstw w celu spowodowania »przestrzegania« decyzji lub praktyk naruszających prawo".

239 Trzeba przypomnieć, że Komisja wskazała w motywie 40 spornej decyzji, że „[z] wróciła się do JCB z prośbą o dostarczenie na dwóch wydrukach A/B wypełnionych w odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa informacji w przedmiocie zawartości porozumienia lub praktyki uzgodnionej, a bardziej szczegółowo w rubryce II(3)(f) w przedmiocie [...] »sankcji, które mogą być zastosowane w stosunku do przedsiębiorstw uczestniczących (kary, wykluczenie, cofnięcie dostaw itp.)«. Na obydwu wydrukach odpowiedź brzmiała »nie«. Odpowiedź taka nie została udzielona ani przez zaniedbanie, ani mechanicznie. Na formularzu A/B załączonym do porozumienia zgłoszonego dla Danii w dniu 30 czerwca 1973 r. wskazano karę w wysokości 250 GBP lub trzykrotności ceny części zamiennych zakupionych gdzie indziej niż u JCB".

240 Ustalenia powyższe nie zostały zakwestionowane przez JCB Service w niniejszym postępowaniu ani przed Sądem. W tych okolicznościach należy uznać, że uwzględniając odpowiedź „nie" w rubryce II(3)(f) formularza A/B dotyczącą sankcji, które mogą być zastosowane w stosunku do przedsiębiorstw uczestniczących w porozumieniu w Zjednoczonym Królestwie, JCB Service wyraziła wobec Komisji zamiar niewprowadzania takich sankcji.

241 Stąd odpowiedź „nie" w wyżej wspomnianej rubryce formularza A/B oznacza, że sankcje nałożone na dystrybutora mającego siedzibę w Zjednoczonym Królestwie wychodziły poza ramy działalności opisane w zgłoszeniu i stąd wbrew temu, co zostało stwierdzone w pkt 191 zaskarżonego wyroku, sankcje, o których mowa, nie mogą korzystać z immunitetu dotyczącego grzywny wynikającego z art. 15 ust. 5 rozporządzenia nr 17.

242 Wynika stąd, że Sąd naruszył prawo w pkt 191 i 192 zaskarżonego wyroku, uznając, że Komisja nie mogła nałożyć grzywny w wysokości 864 000 EUR za zachowanie uznane za okoliczność obciążającą i że nie mogła ona podwyższyć kwoty grzywny w uwzględnieniu zarzucanych okoliczności obciążających.

243 Z powyższego wynika, że odwołanie wzajemne winno zostać uwzględnione w odniesieniu do pkt 191 i 192 zaskarżonego wyroku, a także pkt 2 jego sentencji.

244 Stosownie do art. 61 Statutu Trybunału Sprawiedliwości, jeśli odwołanie jest zasadne, Trybunał Sprawiedliwości uchyla orzeczenie Sądu Pierwszej Instancji. Może on wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala, lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Pierwszej Instancji. Jako że stan postępowania na to pozwala, należy wydać orzeczenie ostateczne w przedmiocie kwoty grzywny, która ma zostać nałożona na JCB Service, i ustalić tę kwotę na 30 864 000 EUR.

W przedmiocie kosztów

245 Zgodnie z art. 122 akapit pierwszy regulaminu, jeżeli odwołanie jest bezzasadne albo jeżeli jest zasadne i Trybunał orzeka wyrokiem kończącym postępowanie w sprawie, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 69 § 2 akapit pierwszy regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

246 Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie JCB Service kosztami postępowania, a JCB Service przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania w postępowaniu w sprawie odwołania głównego. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie JCB Service kosztami w postępowaniu z odwołania wzajemnego, należy obciążyć JCB Service kosztami tego odwołania.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) **Odwołanie zostaje oddalone.**

2) **Odwołanie wzajemne Komisji Wspólnot Europejskich zostaje uwzględnione.**

3) **Punkt 2 sentencji wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie T-67/01 JCB Service przeciwko Komisji zostaje uchylony.**

4) **Kwota grzywny nałożonej na JCB Service na podstawie art. 4 decyzji Komisji 2002/190/WE z dnia 21 grudnia 2000 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE (sprawa COMP.F.1/35.918 — JCB) zostaje określona na 30 864 000 EUR.**

5) **JCB Service zostaje obciążona kosztami postępowania w niniejszej instancji.**

Podpisy